

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 8 (307), serie nouă. Miercuri 5 martie 1997. Preț: 1.000 lei

mircea anghelescu

sau

VITALITATEA RIEI ARE

PARALELE CE SE INTERSECTEAZĂ

de NICOLAE PRELIPCEANU

Pare greu de imaginat cum inși de cea mai joasă speță morală și intelectuală își pot permite să arunce epitețe de care se învrednicesc din plin și, vorba aceea proastă de pe vremea pionierilor, „zi de zi și ceas de ceas”, în exclusivitate, unor oameni asupra cărora n-ar avea dreptul - dacă ar exista o logică în această lume - nici să-și arunce privirea. Dar, veți spune, tocmai asta e democrația și eu recunosc: așa e.

Pentru ca un fel de mărunț trepăduș, leninist, utecist și ce-o mai fi fost, să vorbească despre mitocănie; îi trebuie, însă, acestuia o adâncă uitare de sine. Uitare de sine cu ajutorul căreia ar putea îndeplini opere mult mai durabile. Dar dacă, îmi suflă un spiriduș la ureche, nu e vorba de nici o uitare de sine, ci dimpotrivă? Și fiind o perpetuă neuitare de sine, orice i s-ar arăta trepădușului democratizat, el nu s-ar vedea decât pe sine, nespălarea proprie, imensa și fundamentală mitocănie în cadrul căreia plutește el, ca-ntr-un spațiu amniotic, așa nenăscut cum e. Se va crede că subsemnatul a fost atacat recent de vreun trepăduș și se răzbuună în acest colț uitat de pagină. Nu e nevoie să fii atacat tu însuși pentru a te revolta atunci când asemenea lucruri se întâmplă. Și asta pentru că astfel de întâmplări ar fi menite să tulbure scara de valori a societății. Menire pe care și-o și îndeplinesc scribii obscuri de pe la publicațiile fără rușine, amestind de cap pe cei câțiva cititori fără sistem autoimunitar care-i iau în seamă și îi consideră așa cum și ei, tot pe nedrept, se cred.

Câte injurii inimaginabile s-au revărsat asupra Regelui Mihai, în ultimii șapte ani, câte nu s-au scurs către Corneliu Coposu ori spre alte repere morale ale acestei epoci ar putea compune un summam al mizeriei sufletești și intelectuale, un pol al ticăloșiei pe care, altfel, nici nu l-am fi putut bănui. Un pol care nu e altceva decât o altă lume, suficientă sieși, o lume care imită caricatural pe cealaltă, are propria ei scară de valori, în numele căreia-și revărsă, din când în când sau constant, valori de murdărie asupra celeilalte, pe care n-o înțelege. E un fel de infern moral, coexistent cu purgatoriul în care noi, ceilalți, trăim. Acest infern are universitarii lui, academicienii lui, precum și soldații lui de rând. Totuși ar fi bine dacă aceștia nu s-ar tot implica în cealaltă lume și nu ar ajunge chiar, în anumite conjuncturi, să-i dicteze.

P.S. - Ca să nu par mai prost decât sunt, atrag atenția că în articolul subsemnatului de săptămâna trecută, în loc de pariuri ar fi trebuit să apară „cuvântul” „piaruri”, plural românesc al înșălărilor americane „P.R.”, care înseamnă „public relations”.

CRIZA COMPLEXELOR

Boala e veche, nici un medic nu-i poate da de cap. Fiindcă-i tulbură și-i ametește, după care, vremelnic, le dă senzația că-s refăcuți. N-am spus reconșionați. În goana după publicitate care nu le aduce, automat, și o oarecare faimă (!), dau din coate, dar mai ales din gură, căci speră ca tocmai vorbele să le acopere golul editorial. E și asta o strategie care, din păcate pentru ei, îi trădează repede. Ion Bogdan Lefter (ce nume predestinat) ilustrează cum nu se poate mai bine această categorie - în termeni sportivi: mijlocie mică. Dacă scuturi fișierele bibliotecilor, rămâi descumpănit. Cu opulenta lui operă, ar fi trebuit să bată și acum pe la porțile breslei noastre, căci, oricine știe, nu zgomotul și furia se validează. Dar, după buimăceala din decembrie, a pătruns la grămadă în Uniunea Scriitorilor, fiindcă unii confrăți aveau nevoie de multe voturi. Nu l-au complexat însă valoarea și decența scriitorilor autentici, astfel că primele sale gesturi căpătau proporții fără precedent. A lovit, ca un personaj al Cătaridei, în dreapta și-n stânga, să știe toți contemporanii că nu vrea să treacă neobservat. Prima grijă a fost să submineze breasla care l-a primit cu atâta generozitate. Cu ce metode și cu ce tam-tam-uri a înființat ASPRO, o știu toți scriitorii, așa că nu mai aruncăm benzină pe foc. Nici cu alte fapte de arme nu mai încercăm memoria cititorilor. Ne vom referi, strict, la o ultimă intervenție a sus-numitului, într-o revistă de provincie. Marțialul cuvântător, orbit de patimi dar și de lipsa de recunoaștere a confrăților (nu noi suntem de vină că n-a fost vârat în nici o comisie a breslei noastre!), mușcă sălbatic mâna ce i-a fost întinsă: „Pendulând între derută și agresivitate, între poza țanțoșă și caraghioslăc, Uniunea s-a refugiat în forma ei actuală în acțiuni protocolare, pompieristice, cu participări cât mai numeroase și - dacă se poate - cât mai sonore, cu protocol cât mai costisitor, acoperit din sponsorizări binevoitoare, strategia fiind aceea de a demonstra deopotrivă utilitatea și prosperitatea

unei instituții vechi într-o lume nouă”. Am reproșat doar un pasaj (dintr-o intervenție lăbărtată) care înglobează, în puține rânduri, ifosele, gongorismul, suficiența și aroganța celui care se crede o conștiință morală, deși nu e altceva decât un purtător de palavre al unei grupări puse pe harță, înainte de a-și dovedi virtuțile artistice, mă ales că mulți dintre componenții ei au trecut binișor în partea a doua a vieții. Lefter mută aroganța și agresivitatea din comportamentul său în structura unei obști care, prin eforturi extraordinare, prin abilitatea și sacrificiul câtorva, trăiește, ba chiar dă dureri de cap celor care îi cântă de mult prohodul. Dacă ar cunoaște exact sensul cuvintelor (sau se preface că-i mușcat de amnezii), ar fi mai prudent în ieșirile sale, fie și verbale. A aflat, cumva, câte ajutoare au căpătat condeierii nevoiași cu prilejul sărbătorilor de iarnă, dacă tot vorbește de protecția socială? Dar de sprijinul efectiv pe care Uniunea l-a dat revistelor literare, ca el și alți autori să se poată exprima liber și, uneori, aberant? Cunoaște exact ce subvenții a primit editura **Cartea Românească**, devenită, în timp, un fel de cuib gratuit aspriștilor? Dar despre sumele acordate filialelor, ca toți colegii noștri să se bucure de o mică atenție când guvernării absentează, are ceva de spus? Am putea aminti multe, dar am inserat veștile la momentul oportun. Supraaglomerat cu tot felul de recepții și ranguri (!) ca un Trahanache de școală nouă, Lefter n-are timp de lecturi. De altfel se și observă. Și din câte ne-am dat seama, nici de scris, căci, altfel, i-am descoperi cărțile în librării. În schimb, pretențiile de lider, fie și sindical, țâșnesc ca aburii dintr-o oală sub presiune. Complexe? Infirmități? Spirit vindicativ? Crezând că dacă poluează încăperile (și gazetele!) s-ar putea să-i dea cineva dreptate?. Ne temem (pentru el) că efectul e invers, îndeosebi într-o vreme când arta și cultura trec prin momente grele. Se simte Lefter fericit când le sporește? Nu ne rămâne decât să-l compătîmim.

acolade

PATIMA ȘI PAUPERISMUL

de MARIUS TUPAN

Există un fenomen care ne încântă în aceeași măsură în care ne și îngrijorează. Și, din acest punct de vedere, ar merita comentarii extinse, căci nu poate fi explicat în câteva rânduri. După atâtea spectacole ale străzii, necesare și acestea ca pojarul, iată, oricine poate constata acum că românii și-au regăsit ceea ce unii credeau a fi pierdut pentru totdeauna: patima lecturii. În marile biblioteci, sălile sunt arhipline, o carte bună trece din mână în mână, puțini vom ști câți au citit jurnalul lui Sebastian sau noua versiune a romanului lui Ernesto Sabato. Imaginile celor care-s acaparați definitiv de televizor sunt false, am putea spune chiar tendențioase. Niciodată bucuria lecturii nu se confundă cu viziunea unor filme, de obicei pompieristice și comerciale. De ce stau oamenii la coadă la biblioteci?

Explicația primă e și cea mai simplă. Nivelul de trai a scăzut în așa măsură încât o familie rar își mai permite să cumpere o carte valoroasă. Or, orice intelectual veritabil nu poate scăpa prilejul de a fi la zi cu spațiile culturale, cu modelele și modelele, cu strategiile narrative, cu interpretările captivante, pentru că sincronizarea cu arta și literatura lumii e manifestă, astfel că bate drumurile spre lăcașele instituționalizate. E clar că a început să funcționeze selecția, după o vreme de abulie, iar cine-i privește pe români cu anumite prejudecăți se înșală. Nici în vremuri negre nu scăpau prilejul de a accede la anumite cărți, chiar dacă existau riscuri

multiple. Ajunși, însă, la fișiere, descoperă că o mare parte a tipăriturilor de ultimă oră lipsesc. Atunci, furioși, dau vina pe guvernanți. Justificat. Cei care au gestionat bugetul țării, vreme de șapte ani, au făcut cea mai anticulturală politică în domeniul achizițiilor de carte. Jocurile de interese și metodele păguboase au funcționat ca peste tot și rafturile se frâng sub greutatea tomurilor inutile. Higienizarea artistică trebuie să înceapă de urgență. Nu-i normal ca marii creatori să absenteze și, în schimb, Sandra Brown să fie afișată pe toate gardurile. Din câte știm, la Ministerul Culturii se pregătesc programe serioase. Dacă au demarat acțiunile, nu trebuie să se uite un alt fapt demn de condamnat: absența instrumentelor de lucru. Timpul a devenit foarte scump. Ca să capeți o carte la Biblioteca Academiei, e nevoie să aștepti cu orele. Se lucrează în același sistem, vechi de zeci de ani. În marile biblioteci ale lumii, în câteva minute obții ceea ce dorești. Culturmicii s-au grăbit să înființeze noi reviste, falimentare din scutece, care au ros bugetul alocat culturii ca niște molii, în loc să cumpere echipament electronic (calculatoare, imprimante), pentru a dota toate bibliotecile importante din țară. Nu era nevoie de prea multă inteligență, nici de prea multe milioane, pentru a face un act patriotic - tot îndrăgesc ei acest termen ieșit din uz! - și a lăsa în urma lor și altceva în afară de praf și pulbere!

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din România
- Fundația Lucașăruț
- Cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (director), Marius Tupan (redactor șef), Ioan Es. Pop (secretar de redacție), Alexandru Spănu (redactor), Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1, telefon 659.67.60, fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155. Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCAȘĂRUȚ

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

ISTORIE ȘI FIINTĂRE

de CAIUS TRAIAN DRĂGOMIR

Dacă „*esso est percipi*”, atunci problema existenței devine, pur și simplu, aceea a calității percepției. Astfel, dacă în sfera concretului percepție și existență pot fuziona, nu se întâmplă așa în individuala convergență a obiectului și imaginii sale (ar trebui să vezi atomii pentru ca atomii să existe); oricum, în calitatea de perceptibilitate a unei experiențe legate de un anumit real (exemplu: impenetrabilitatea vizibilă a materiei, ca factor relevant al unei structuri interne la nivel atomic), percepția iluminează faptul de a fi, îi dă persistență și adevăr, în sine, dincolo de participarea obiectului într-o serie a determinărilor cauzale.

Cât din istorie percepem și cât aruncăm, prin inconștientă, în neființă? Dacă istoria este mișcare umană în spațiul semnificațiilor,

ici această mișcare nu poate exista fără o aita, a conștiinței, evoluând în spațiul valorilor. Existența omului semnifică potențialități, aspirații, sensibilitate, inteligență; conștiința stabilește statutul valoric al lucrurilor. Astfel, existența relevă conștiința, iar aceasta trăiește destinul întregului existent. Existența, însă, ar părea să fie, pur și simplu, dată, în timp ce universul percepției este schimbător, adaptabil, flexibil, crescând sau scăzând în funcție de o comandă venită dintr-un nucleu central, extrem

de fin, a cărui suprafață se retrage continuu în fața oricărei încercări a privirii.

Istoria, efectiv, nu este aceeași pentru toți, nu poate fi aceeași pentru doi subiecți diferiți, cu excepția unui sistem - și acesta variabil - de repere acceptabile într-un chip oarecum general. În primul rând nimeni nu poate să ne impună o istorie anume - istoricii, sau povestitorii nu fac decât să ne propună variante -, iar noi suntem singurii în stare să ne alegem adevărata noastră formă de a percepe istoria. Dacă însă percepția istorică este aceea care dă naștere istoriei, ca realitate și adevăr, atunci tot ea este cea care orientează și declanșează voința istorică și, deci, faptele care umplu cărțile lui Herodot, Tucide, Diodor din Sicilia și Tacitus, cărțile lui Mommsen sau Toynbee.

Încercând să credem în existența unei evoluții creatoare bergsoniene, într-o istorie creatoare, am putea socoti că aceasta nu este decât o istorie naturală a spiritului uman - și a sensibilității omenești. Aici se acumulează creația ontică, devenire a ceea ce nu are cum să fie altfel. Pe de altă parte, istoria în calitate de mișcare globală a umanității, mișcare a marilor grupuri umane, a națiunilor și a societăților, a statelor și civilizațiilor, nu are cum diferi de succesiunea subiectivităților formatoare de

istorie. Până la ce punct secolul al XX-lea poartă marca unei progresive restructurări spirituale, a devenirii conștiinței individuale sau colective a umanității și în ce măsură trebuie socotit că acest secol este opera intervențiilor succesive asupra uneia și aceleiași materii, intervenții practicate de oameni de geniu sau de personalități paranoice? Secolul care se apropie de încheiere a purtat rănile, diformitățile, monstruozițiile sau efectele salutare ale modurilor în care au perceput și conceput istoria Nicolae II și Wilhelm II, Lenin, Troțki și Stalin, Hitler, Neville, Chamberlain, Mussolini, Brejnev, Mao sau Roosevelt, De Gaulle, Churchill, Adenauer, Carol II, Antonescu și foarte mulți alții. Istoria noastră este istoria lor - experiența noastră istorică este proiecția percepției lor istorice. Până aici totul poate fi socotit simplu și, în cea mai mare măsură, ori acceptabil, ori cunoscut, dar problema centrală se relevă curând prin întrebarea cea mai firească: în raport cu obiectivitatea perfectă a spiritului, poate fi subiectivitatea percepției individuale în afară de negație, contradicție, opoziție, anihilare? În acest fel există pe de o parte istoria profundă ca istorie naturală a existenței umane, percepția istorică în adâncimea ființei noastre intime și negarea acesteia în forma tuturor experiențelor timpului, produse de scăparea de sub control a unor voințe exacerbate? Să vedem în această a doua istorie, cea scrisă în cărți tradiționale, nu negația maniheistă, sursă a unui război fără limite, ci - fie și cu tot răul cuprins în ea - încercare a tăriei noastre. Evenimentul nu este parte a existenței ce se adaugă istoriei, ci una care se scade, poate, adevăratei noastre evoluții creatoare, numai a noastră, aceea care încearcă să așeze ființa mai presus de timp.

minimax

CUSPANS ȘI NU PREA

de ȘERBAN LANESCU

Într-un text/discurs dedicat semnificației majore a guvernării României după schimbarea de regim din noiembrie '96, probabil că favoritul în funcția/rolul de cuvânt cheie este «compromis». Prea bine și frumos, cu bilă albă pentru fosta Opoziție, întrucât, cum se știe acum de mai tot omu', politica este taman arta compromisului. Într-adevăr. Atâta doar că după euforia reconfortantă a victoriei electorale, ea însăși bazată pe compromis, semnalele asociate noii Puteri s-au dovedit a fi, unele cel puțin, descumpănitoare. Imediat, ce se cuvine precizat este că această apreciere, aici barem, nu vizează nici „stângăcii” legale/administrative, nici *perlele/porumbelii* din rostirea publică a unor miniștri și cu atât mai puțin așa-zisa epurare politică clamată dinspre PDSR și trupa. Fără a mai pomeni de elucubrațiile unor C.V. Tudor, I. Cristoiu ș.a. de-o seamă, sau de bazaconia cu «rinocerizarea» ce n-a făcut decât să (re)confirme consecințele inerente unei culturi de semi-doct. De asemenea, nu este, cred, de natură să preocupe prea tare nici zăbania ce mocnește atât în coaliția majoritară, cât și în sânul PNT-CD. Cel puțin deocamdată. Așa deci, neîndoiel-

nic, va veni ea și vremea când compromisul cu partidul lui P. Roman își va arăta colțul. Ceva, ceva mai este însă până atunci.

Revenind dară la descumpănirea menționată mai devreme, ea survine, barem în ce mă privește, o dată cu încercarea găsirii răspunsului la o întrebare privind menirea, sau rostul, adică rostul major al actualei guvernări. Or, cu siguranță că răspunsurile normative/proiective ce pot fi date unei asemenea interogații sunt mai multe, în funcție de situarea proprie a celui care (se) întreabă și răspunde. Situate partinică, politică, ideologică, filosofică, dar și de alte soiuri, căci mai contează, ba uneori chiar foarte mult, și biografia, sau sexul, sau religia etc. Bașca cât îl/o duce mintea pe fiecare. Sau cum s-ar zice, așa e când îți *desfaci nodul de la cravată*, fiecare cu-ai-a lui! Că doar, ce mama măsii - asta când după cravată ți-ai mai scos și încălțările -, suntem o societate pluralistă! Pluralism care, nu-i așa, implică și alternativa revenirii *to'arășilor*, mă rog, pe cale democratică. Bref, cel puțin deocamdată, nu este întru totul evident dacă actuala guvernare și-a stabilit drept obiectiv strategic prioritar **decomu-**

nizarea și, mai mult, ireversibilitatea comunizării în vederea căreia decisivă este, fără îndoială, **blocarea definitivă a reacerderii to'arășilor** la putere; renunțându-se la orice „*pubibonderii*” democratice, dar care, datorită celor întâmplare în România măcar și numai după decembrie '89, contravin flagrant principiului statului de drept. Pe de altă parte, dat fiind timpul trecut de la preluarea puterii, totuși destul de scurt, încercarea formulării unui diagnostic să zicem global/general al actualei guvernări este riscantă, trădând, asta în cel mai bun caz, nerăbdarea. Prin urmare, una peste alta, potrivită fiind ea și cu firea răbduriei a românilor, concluzia ce s-ar impune este **să mai vedem, să mai așteptăm**. Mai ales că acum, dacă, după cum am auzit, au dat și urzicile, problema subzistenței s-a mai simplificat olecuță. Fie! Totuși există deja o caracteristică a actualei guvernări ce poate fi apreciată și consemnată drept certitudine. Anume că ea, actuala guvernare, nu are și, foarte probabil, nici nu va avea acces la, dacă se poate spune așa, aplicarea unei „*lecții*” formulată de Ioan Petru Culianu într-o carte apărută anul trecut la *Nemira*: «**Fără a distruge serios, nu se poate nici construi serios, pare să ne învețe și psihologia individuală, și istoria civilizațiilor**».

Iar ca încheiere, promisiunea că alte *minimax*-uri vor fi dedicate încercării de a evidenția dacă și cum se manifestă pomenita inaccesibilitate pe tărâm cultural-spiritual.

* De mai să-ți vină a crede că în „partidele istorice” acționează o nefastă „lege a lui Radu”!

** Romanato G. Lombardo M.G., Culianu I.P., *Religie și putere*, p. 206.

Ștefan Baciu, ÎNSEMNĂRILE UNUI OM FĂRĂ CANCELARIE

Arte de memorialistică, structurată în șapte capitole; sunt evocate figurile unor mari prieteni, dintre care menționez doar pe Constantin Noica (cel a cărui „camaraderie desăvârșită” l-a însoțit pe Ștefan Baciu în lungul șir de ani ai exilului), pe inubliabilul fantast Emil Botta, cel care nu putea trăi decât respirând „aerul poeziei și al prieteniei”, pe Tiberiu Brediceanu, Pericle Martinescu, Grigore Marchidan, dr. Liviu Câmpeanu... Evocările sunt în aparență seci, plate chiar, dar asta doar în aparență, deoarece subtextul ascunde o uriașă încărcătură afectivă, trădează discreția caracteristică firilor pe cât de reținute, pe atât de profunde.

Remarcabile paginile consacrate fenomenului poetic în general, precum și unor mari poeți (Minulescu, Blaga, Ion Pillat, Ilarie Voronca, George Bacovia, Horia Stamatu...). Criticul literar Ștefan Baciu reușește pagini suculente de eseistică, din care, fatalmente, intarsiile politice nu puteau lipsi.

Memorialistica lui Ștefan Baciu îmbină strălucit rigoarea cu sentimentul bine stăpânit. (Editura Albatros; 8670 lei)

Radu Rosetti, AMINTIRI

El dintr-întreg volum al **Amintirilor** văzuse pentru prima dată lumina tiparului în anul 1922; în **Ce-am auzit de alții** (subtitlul volumului) este recompusă genealogia familiei Rosetti. Din negură de vremei reapare figura marelui logofăt al patriarhului de la Constantinopole, Lascaris, din fiii căruia (Antonie și Constantin) se va trage, în linie directă, memorialistul. Se pare că pe Radu Rosetti l-a impresionat cel mai mult boierul Răducanu Roset, bunicul său, în jurul figurii căruia este brodată o încântătoare țesătură narativă, condeiul atingând virtuți epice excepționale.

Dar narațiunea nu se desfășoară doar prin portretizări; extrem de interesante sunt evocările atmosferei epocilor vizate, obiceiurile timpurilor apuse, memorialistul Radu Rosetti dovedind reale aptitudini de **moralist**; el aparține unei lumi defuncte, caracterizată prin onestitate, bun-simț, devotament nemistificat pentru neam. (Editura Fundației Culturale Române)

Victor Dimitriu, URCUȘ PE CASCADE ÎNGHEȚATE

Prin anii 60, medicul Victor Dimitriu este numit de către regimul comunist Ambasador al României la Viena; peste vreo șapte ani este dat afară din diplomație, singura soluție rămânându-i exilul, a cărui pâine o mănâncă timp de două decenii. „Secretul” debarcării inteligentului diplomat este dezvăluit în paginile volumului de amintiri; în primul rând Victor Dimitriu declară ritos că, în perioada războiului rece, domina sa „a crezut în destinderea Est-Vest, în restabilirea relațiilor tradiționale de prietenie dintre România și Franța și într-o ruptură reală și posibilă a României cu URSS”. Diplomatul român a avut clarviziune și a acționat cu consecvență pentru realizarea unor deziderate care „astăzi, după evenimentele din decembrie 1989 (...) par normale (...)”.

Sunt analizate momentele cheie ale relațiilor externe ale României acelei perioade; iată câteva: relațiile României cu Austria în anii '60, soarta Europei Centrale și pacea de la Versailles, relațiile româno-ungare, conferința de la Yalta și România, declinul final al URSS, noua politică externă a României anilor 1960-1965, noile relații româno-franceze (anul 1963), relațiile culturale româno-franceze, România și Primăvara de la Praga etc. După cum se poate observa chiar și numai din această enumerare simplă, avem de-a face cu un veritabil tratat de analiză politică, o carte indispensabilă pentru cunoașterea obiectivă a unei perioade în care comunismul începuse să scârțâie din temelii. (Editura Albatros; 7650 lei)

Marcel Chirișescu, SUPRAVIEȚUIND INFERNULUI „C.R.”

Una dintre cele mai zguduitoare volume de amintiri despre universul concentraționar comunist din România. Autorul a făcut parte din gruparea „vulturilor din Oltenia”, apartenență care i-a atras o experiență terifiantă: cinci ani de detenție la Craiova, lagărele de muncă (a se citi: exterminare!) din Delta Dunării, trenurile morții, pușcăriile de la Gherla ș.a. „Îmi era teamă să gândesc, îmi era teamă să-mi fie dor, îmi era teamă să mă tem”, iar tonul de elegie din această mărturisire a autorului se face simțit pe tot parcursul rememorărilor; cartea înseamnă o suită de secvențe în care epicul conlucrează armonios cu liricul, drama personală este văzută într-o permanentă relație de interdependență cu marea dramă colectivă a țării, nu lipsesc unele intuiții istorice de mare finețe, după cum autorului nu-i sunt străine reflecțiile de ordin moral.

În ansamblu, **Supraviețuind infernului „C.R.”** se situează la granița dintre document și literatură, cu accentul, evident, pe primul termen al relației. (Editura Artprint)

Constantin Argetoianu, MEMORII

El de-al șaptelea volum din ciclul **Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri**, volum consacrat în întregime istoriei luptelor și a intrigărilor politice din perioada anilor 1923-1926. Eșichierul politic de atunci este, în mare, cunoscut (sfârșitul războiului a atras, după o scurtă perioadă de entuziasm general, mari dificultăți de ordin economic și social; Argetoianu, în calitatea sa de lider, a scindat Partidul Poporului, a manifestat o tendință de apropiere de partidul lui Iorga - pentru ca, în final, să orchestreze fuzionarea partidului Naționalist al Poporului cu cel din Ardeal, Partidul Național), însă Argetoianu reușește, ca într-un joc de **puzzle**, să re-compună evenimentele, să stabilească o altă ordine valorică a acestora, luminând mult mai clar convulsivitatea perioadă. Dar, dincolo de toate aceste elemente factive, **proza** politicianului român încântă prin stil; un stil acidulat, plin de nerv, cu accente polemice și pamfletare greu de imitat, **Memoriile** sale rămânând ca o reușită integrală a literaturii. Oare Churchill nu a izbutit aceeași performanță? (Editura Machiavelli)

**Lawrence Durrell,
CONSTANCE sau
ÎNDELETNICIRI SOLITARE**

Al treilea roman din ciclul **Cvintetul din Avignon**. Acțiunea, desfășurată între Avignon, Egipt, Geneva, Germania și Paris, introduce în atmosfera din timpul celei de-a doua conflagrații mondiale în Europa și Orientul Apropiat „Aceasta este o carte de ficțiune și nu una de istorie, dar ea se bazează pe nenumărate conversații și pe o ședere de cincisprezece ani în Provența...”, mărturisește Durrell. În realitate, este un roman atât istoric, cât și o carte de spumoasă ficțiune, în care concurează la catalogarea de **desăvârșit** galeria de personaje create cu rară forță, dialogurile mustind de inteligență, descrierile aproape picturale, un ce straniu al viziunii, erotismul slobozit din chingile convenționalului, un umor specific... durrellian... Dacă la toate acestea adăugăm o tehnică narativă ireproșabilă, nu putem conchide decât că ne aflăm în fața unei capodopere. (Editura Univers)

**Sören Kierkegaard,
BANCHETUL**

«Subtil, ca gândirea unui filosof de geniu, delicat, ca sufletul unui prinț, direct în vorbă, ca un diavol, adevărat, în toate ipostazele în care ni se prezintă, tulburător, ca dorința ce tâșnește pe negândite, cerându-și împlinirea, provocator, ca muleta roșie a matadorului, magnific, cu grație, încântător, ca o declarație de dragoste, spumos, șampanie în cupe de cristal, oglindă spartă în cinci bucăți, fiecare reflectând totul din alt unghi, desfătător, ca buchetul vinului vechi, din pivnițe regale, de nepărăsit, și legându-ne de el ca marea iubire, irezistibil, întocmai simetricii cuplurilor bărbat-femeie, dragoste-sex, seducător fără egal, **Banchetul** este perla magică, născută dintr-o răsufflare, spre care sufletele noastre se îndreaptă mereu, fascinate și fermecate». (Editura Universal Dalsi)

**Tom Wolfe, RUGUL
DEȘERTĂCIUNILOR**

Eruii acestui roman de evocare a vieții din New York-ul zilelor noastre (ediția originală a apărut în 1987) trăiește febril, mistuindu-se asemenea flăcării de magneziu, viața lor pendulează între succese și eșecuri, între iluzii și dezamăgiri, ei sunt oamenii unei societăți maladive, pentru care viitorul înseamnă mult fum și prea puțin serum.

Rugul deșertăciunilor - foarte probabil replică modernă la faimosul **Bâlci al deșertăciunilor** - vine, cumva, în prelungirea literaturii generației **beat**, numai că, de această dată, conflictele interioare ating paroxismul. (Editura Univers)

VITALITATEA ISTORIEI LITERARE

de ROXANA SORESCU

În recenta (și foarte actuala) sa culegere de studii de istorie literară, **Clasicii noștri** (Editura Eminescu, 1996), Mircea Anghelescu, practicând de peste treizeci de ani al până astăzi nepedepsitei discipline (**Pre-romantismul românesc, Literatura română și Orientul, Scriitori și curente, Ion Heliade Rădulescu**, plus manualul de clasa a IX-a, care a format percepția istorico-literară a generației de elevi), sistematizează posibilitățile domeniului în trei direcții: aceea enciclopedică, „în care autorii și fenomenele sunt tratate în sine, fără nici o preocupare pentru încadrarea lor într-un sistem cronologic sau de altă natură, lăsând pe cititor să facă toate conexiunile și raportările dorite” (tip G. Călinescu); urmează istoria literară „conceptuală”, în care „textele sunt alese și discutate în funcție de un concept precis pe care tinde să-l demonstreze, iar altele - poate mai prețioase

etic sau mai reprezentative din alt punct de vedere - sunt ignorate pentru că nu se încadrează în model” (tip **Arca lui Noe** de N. Manolescu); în fine, „a treia categorie, cea a istorici literare narative, este mai greu de identificat pentru că îmbracă forma unei istorii literare obișnuite, străbătută însă de o idee sau o concepție despre destinul ei (caracterul propriu, tipul reprezentativ, modul specific de reflectare și transformare a realității) întovărășită de regulă și de o metodologie sau un stil critic personal” (de ex. **Istoria critică a literaturii române** de N. Manolescu). Deși mărturisim că distincția dintre primul și cel de-al treilea tip de istorie literară nu ni se pare tocmai clară - descrierea faptelor și montarea lor într-un scenariu narativ-explicativ fiind practică cu succes de toți slujbașii disciplinei -, ne raliem concluzii autorului, care pledează pentru alternarea și sinteza unghiurilor de vedere, în funcție de împrejurări, reunind ceea ce tocmai deconstruise: „Istoria literară este un conglomerat de discipline care se subordonează în fapt perspectivei din care este privită literatura: ca

omen artistic, ca material lingvistic și totodată ca maximă intrupare a latențelor limbii, ca indice al tensiunii și mutațiilor sociologice, ca expresie a vieții politice și a ideologiei care guvernează, dincolo de noi și în pofida noastră, actul creației, ca oglindă și derivativ al procesului istoric ș.a.”

- Trebuie spus de la început că Mircea Anghelescu este unul dintre istoricii noștri literari **calificați** să abordeze literatura din cele mai diverse perspective (estetică, lingvistică, sociologică și ca istorie a formelor și conceptelor), la care aș mai adăuga încă una, după opinia mea esențială: perspectiva celui care reunește metoda generală cu cercetarea personală a documentelor, prin contactul nu numai cu opera literară, ci și cu anexele ei, descoperite în arhive, în presa vremii, în lucrări rămase nepuse în lumină sau ignorate de cercetătorii anteriori. O foarte solidă bază documentară, rezultat al investigațiilor personale, face studiile lui Mircea Anghelescu de neocolit ori de câte ori va veni vorba despre unul din autorii despre care scrie. Iar în acest volum scrie despre Dinicu Golescu, N. Bălcescu, V. Alecsandri, Al. Odobescu, proza preeminesciană, I. Budai-Deleanu, D. Caracostea în raport cu studiile eminesciene, Tudor Pamfile, Al. Busuioceanu, generația lui Mircea Eliade, M. Sebastian, Haig Acterian, N. Iorga. Oricare dintre aceste studii - unele, inițial, cronici ale edițiilor - conține fie o contribuție personală în cercetarea faptelor aduse în discuție, fie un punct de vedere original, datorat unei metode recente, eficient folosite, în explicarea operei. Schița de profil a

lui Dinicu Golescu, de exemplu (o redescoperire, bine exploatată, a istoriei literare europenizate), ia în considerație, până la a ajunge la **Însemnare a călătoriei mele**, toate faptele care pun în lumină tendințele liberale ale marelui boier, relațiile sale cu revoluția lui Tudor Vladimirescu, ca și sistemul de gândire - economică, pedagogică - cu care

pornește acesta la confruntarea cu Europa. Concluzia așează autorul într-o serie nouă: „Dinicu Golescu nu este numai un critic timpuriu al formelor fără fond, ci și un propagandist subtil al literaturii cu conținut educativ și național, principiu mai subversiv - și mai periculos pe atunci - decât acela al simplei adevărări la realitate”. Istoricul literar - am adăuga noi în această prezentare meta-literară - trece el însuși de la disciplina concepută enciclopedic la cea organizată conceptual. Și dincolo de ea, la analiza stilistică funcțională a procedeelelor: „două atitudini stilistice fundamentale revin frecvent: duioșia, ca formă a simpatiei înțelegătoare și ironia, ca instrument al negației, al opoziției și al discreditării”. Urmează analiza detaliată și nuanțată a modului de funcționare a atitudinii ironice. Am ales acest exemplu pentru că ni se pare ilustrativ pentru capacitatea istoricului literar de a mânui toate instrumentele disciplinei sale și de a le subordona unei viziuni unitare asupra operei. Aș adăuga că o face cu aerul cel mai firesc, ca și cum lucrul ar fi la îndemâna oricui (deși știe bine că nu este).

- O fermitate a opiniilor întemeiate pe contactul direct cu sursele și pe capacitatea de a le analiza într-un mod inedit (lui Mircea Anghelescu i se potrivește perfect definiția lui Ralea, după care criticul este un creator de puncte de vedere în raport cu o operă) se dovedește fructuoasă ori de câte ori este vorba de o discuție literară ale cărei concluzii sunt departe de a fi definitive. Un exemplu mi se pare spectaculos, impus de autor cu modestia liniștită a celui care știe bine despre ce vorbește: după apariția cărții lui Virgil Nemoianu despre stilul literar Biedermeier - romantismul domesticat în forme burgheze - a existat tendința, inaugurată chiar de autorul lui **The Taming of Romanticism**, de a anexa acestui mod de a concepe existența, atât de caracteristic Europei Centrale, opere literare românești care satisfac numai parțial definiția stilului. Mircea Anghelescu preia definiția, o reanalizează și o ilustrează cu alte exemple decât primii ei promotori: „Îmblânzirea, adaptarea, umanizarea romantismului presupune reducția sau prelucrarea unui model preexistent și exclude originalitatea. În acest fel, un scriitor precum Kogălniceanu, care consideră (în **Introducția** lui la **Dacia literară**) că originalitatea este cea mai prețioasă însușire a unei literaturi, nu va putea fi considerat un autor Biedermeier”.

Este de luat în considerare, susține istoricul literar, atunci când încadrăm un scriitor într-un anume stil, atitudinea conștientă a acestuia față

de literatura pe care o produce și față de personajele sale. (Iată o trăsătură bine accentuată de post-modernism, preluată de istoria literară a secolului trecut, scrisă cu viziune contemporană). De aceea, susține, credem pe bună dreptate, autorul, Kogălniceanu sau Negruzzi, care își tratează personajele provinciale cu ironie sau cu sarcasm, nu ilustrează Biedermeier-ul, care presupune convingere, înțelegere și poate chiar simpatie între scriitor și personaj. Definiția o satisface însă Alecsandri, a cărui Coană Chiriță este reinterpretată: „aceasta intuiește existența a încă unui element necunoscut, dincolo de moda și vocabularul pe care se străduie să le imite, are adică, fie și neclară, conștiința condiției sale și chiar a ridicolului ei (ceea ce o face nu numai simpatică în ordine psihologică, ci și perfectibilă în ordine umană)”. Concluzia este clar argumentată: „De aceea Chiriță, care încorporează o nuanță de simpatie a autorului întrucât simbolizează, pe lângă defecte, și calitățile clasei sale (adaptabilitate, tenacitate, voință de progres) și este nu numai caricatura personajului real, ci și - într-o măsură - caricatura acestei caricaturi, este un personaj Biedermeier”.

La fel, într-un mod nou, este pusă chestiunea originalității teatrului lui Alecsandri, considerat îndatorat, sub influența comparațiilor ce s-au consacrat depistării de modele, mai ales vodevilului francez. Dar, spune istoricul literar, trebuie să vedem mai întâi raportul pieselor lui Alecsandri cu realitatea care le-a inspirat, actualitatea lor în epocă, cu mult mai însemnate decât adaptarea unui model de acțiune și de personaj ce se regăsește și în alte literaturi.

Comediograful vienez Nestroy, care nu a procedat altfel decât Alecsandri, este considerat astăzi „unul dintre cei mai mari dramaturgi comici în limbă germană din toate timpurile” și noi nu avem nici un motiv de a ne considera altfel scriitorul. O cercetare cu totul specială este întreprinsă pentru lămurirea chiar a raportului lui Alecsandri cu I. N. Nestroy. Metoda statistică (număr de replici rostite de un personaj în raport cu numărul total de replici al piesei, număr de cuvinte pronunțate) servește la demonstrarea originalității în adaptare a vodevilului **Doi morți vii**. Exegețul merge însă mai departe: explică de ce se adaptează într-un anume fel și nu în altul, de ce, de exemplu, în locul procedeeului de situare socială a personajului prin limbajul întrebunțat se preferă încadrarea etnică: „Ca în toate societățile tradiționale, și în Moldova acelei vremi apartenența la o categorie etnică implica, de regulă, și o repartitie socială în principiu tot atât de precisă, derivată din realitatea istorică și întărită prin tradiție folclorică: un grec trebuia să fie arendaș, un armean tutungiu, un franțuz profesor, iar un lipovean birjar”.

Aș adăuga, pe lista abordărilor înnoitoare ale unor autori îndeobște clasați de istoria literară, analiza operei de istoric a lui Bălcescu ca și cum ar fi un roman, evidențiindu-i-se literaritatea, atenția acordată creativității critice a lui D. Caracostea (pentru care Mircea Anghelescu a făcut mult pentru a-l debăra de **eticheta** Caraprostea), felul în care sunt analizate traducerea lui Argezi.

Un studiu de istorie literară semnat de Mircea Anghelescu este o demonstrație implacabil argumentată, de pe o poziție fermă, deși neostentativ impusă cititorului, a unei idei care modifică de obicei perspectiva asupra unui scriitor. Stilul este exact, limpede, nu fără un oarecare umor sec, cu talentul evident de a găsi formula cea mai convenabilă și de a o face inteligibilă. Dacă specialistul citește această carte cu o curiozitate nicioasă obosită, nespecialistul va găsi în ea un îndemn de a relua, dintr-o perspectivă modernă, contactul cu opera.

leo butnaru

a unei foste pseudocapitale comuniste.
În sfârșit neinterzis
Bacovia se află în apele sale și aici
de-a lungul zidurilor abatorului de la
Muncești*

*Muncești - o suburbie a Chișinăului

ANALOGII

În biroul său de la demisol
Ics săritul de pe fix caută similitudini
între policioara cu câteva cărți
și poli-ciorăraia croncănitoare
ce pistruiază negru-mășcat cerul
Chișinăului
blajinul Ics sărit de pe fix ajungând la
concluzia
că există indiscutabil există ceva comun
între cri-cri-ul greierului basarabean
și
hara-kiri-kiri-ul greierului japonez.

MEPRIZA

Sub ninsorile iernilor - eternul cerșetor
ori poet orb peste întunericul căruia
pleoapele sunt un fel de solzi. Azi
peste lume
peste noi
peste eternul cerșetor ori poet orb
cade un soi de zăpadă înghețată osoasă ca
și cum

ca la comandă
escadroane de îngeri și-ar tăia unghiile.
Peste lume
peste noi.
Loviți
de cristalele zăpezilor osoase
sună sec solzii pleoapelor
se acoperă sufletul
eternului cerșetor ori poet.

CU ÎNTELEGERE, PENTRU NEFERICITA TA COLEGĂ SAFO

Nu o singură dată
nicidecum beată de fericire (ce
expresie nefericită...) nemângâiata Safo
prelungia eternitatea frumuseții până
stoarsă de puteri, ajungea
la sfârșitul vreunui poem de dragoste
moment în care
cuvintele păreau să aibă orgasm
dezechilibrând orice tendință spre
posibila fericire.

FIGURA NOPTII

O invidiezi crunt-românește pe
Ciociolina cea erotizantă ajunsă chiar
mai populară decât imnul țării sale mai
celebră
decât mafia siciliană tu
cea care nu vei deveni nicicând
figura zilei. Oricum
nu pari disperată
având în schimb șansa de a fi meru
figura nopții
nudă și hrăpăreață în trupul căreia
nu obosește doar dorința
de a nu obosi. Și totuși
cineva ar dori să-ți ureze
noapte bună ție
primă și neadormită figură a
nopților deznădăjduite.

ÎNTRE SAT ȘI ORAȘ

Beția lui îți sporește podoabele
aparențelor
ființă cu gura de roșul ciupercilor veni
noase.

La auzul oricăror vorbe ale tale
fruntea-i dă în încrețituri
ca mărul în Postul mare. Taci.
Doar ți-a spus: ești înzestrată
cu multe haruri ademenitoare
și el chiar începe să-ți laude șoldurile
cu rotunjimile teribil de voluminoase
ca ale unei șalupe de coastă. Sigur
și la lumina nudității tale
dânsul ar putea căuta un bănuț
oul de pasăre măiastră
sau de pajură răpitoare
sau de lebădă Leda. Taci. E spre mai bine.

Chiar

prinde a-și schimba culoarea gura ta
înnobilându-se. Lui
îi mai trece din mahmureală dar
luciditatea ce-i revine nu-ți scade din
darurile ce i se păruseră aparente
sirenă a unui iaz de țară
poate că simplisimă prășitoare cu care el
intră

în apa împăpurită înstufărită
în ascunzișul verde tremurător
spre a se convinge de avu sau nu dreptate
ciudatul Blaise Pascal cel cu ideea
despre trestia aia pansivă cugetăreață.

PE SUB PODURI ÎNALTE

Nu doar pe sub podul Mirabeau curge
dragostea noastră - în tăcerea ei fanatică
dragostea noastră curge
pe sub toate podurile înalte de pe care
obișnuiesc să se sinucidă
disperații marilor orașe
aruncându-se în hău
printre stoluri de păsări
printre roiuri de fluturi și libelule
prin destrămările de păpădii. Pe
sub toate podurile înalte...

DE MĂREȚIA MUNȚILOR ÎNNEBUNIND

Brusc tăios zvâcnește
acest gând dureros încât
parcă l-aș simți că are pe el
urme carnale de creier
de măduvă-a creierului în amestec cu
materia cenușie a unei dumeriri
tăioase
brusce
necruțătoare: un
alpinist înnebunit
neavând în preajmă niște pereți „natali”
se dă cu capul de munți. Pe stânci - niște
gânduri năucitoare sinucigașe pe ele
cu urme carnale de materie cenușie de
măduvă-a creierului...

ALB INUTIL

În stânga - înalte prelungi vâruite -
zidurile pușcăriei
imens spațiu alb nepotrivit
pentru scrierea versurilor despre
ceea ce se vede în dreapta - departe
în dreapta la atingerea cerului cu pământul
la atingerea țăriiilor cu țara noastră
se lăfăiește albul mirajelor noroase
albul unui talcioc al îngerilor. Oare
ce se mai vinde în ceruri?

SPLIN

Zi de aprilie de o teroare ce ți-o insuflă
o toamnă putredă. Peisajul livid leșinat-
cINETIC al
ceea ce s-ar numi a burnița parșiv și
îndelung.
Pași șovăitori de oficos. Vinele flasce
ale șireturilor de bocanci
bălăbănindu-și capetele retezate
de la cine știe ce corp asasinat.
Masturbația fleșcăitoare a noroiului
în mahalaua libidinoasă

UN CÂNTEC ROTUND

Mariana Dumitrescu, la 30 de ani de la plecare

de EMIL MANU

Mariana Dumitrescu (1924-1967) a publicat relativ puțin; volumul de debut, din 1942, semnat de eleva Mariana Șerban, n-a atras atenția. Al doilea i-a apărut cu o săptămână înainte de moarte; de abia cel postum ne-a putut revela personalitatea unei poete. Și Mariana Dumitrescu era totuși cunoscută datorită liedurilor scrise pe versurile sale de Mihail Jora, Alferd Mendelssohn, Tudor Ciortea, Carmen Petra-Basacopol, Paul Jelescu, Emil Lerescu etc. Cultivând poezia ca magie a intimității spirituale dar și ca omagiu adus vieții, Mariana Dumitrescu a evoluat de la experiențele prozice ale debutului spre meditația calmă și creația lirică directă, de un grafism aproape inefabil, la limita dintre liedul grav și pastelul patetic. Printr-o simbolistică discretă, poezia Mariane Dumitrescu traduce stări sufletești, probleme de excepție dar și arabescuri ale existenței umane sau conjugă culorile cu sunetele. Astfel, poezia e o „vreme a culesului”, poetul e un „alchimist” care „preface lacrimile-n poezie”, artistul de cuvinte e „un mozaicar bătrân”, care împietrește în turnuri prelungi/Crini dureroși/Sau toamne de-ozii... Simbolul cel mai materializat al sufletului e imateriala imagine a lebedei: **Lebăda mea, Prin valul de mătase moale, Mișcă-te-agale.../Vezi să nu sperii șerpii somnoroși/Și leșurile/Și batracienele care-și urăsc/Zăpada aripei și pasul prin ape rotund...**

Versurile apărute în 1967 trădau o stare de incertitudine, o melancolie lucidă, tradusă nu prin elegii ci prin întrebări. Anii care s-au dus sunt „soldați cuminți plecați în infinit”, marea „un surâs de sare”, luna e o bătrână care „așteaptă pe cineva să-i umplă văile de cântec”; iată numai câteva din ideile-metafore cu care-și compunea poemele, mici compoziții, într-o orchestrare de severitate intelectuală, propuse unor instrumente lucide. Moartea e figurată ca o oboseală a lumii sau ca o cristalină oră de zăpadă: **O, cât m-am temut/De-atingerea cu ora de zăpadă.../Ce mult m-am temut să văd/Acest joc de șah cu piese de nesomn./Acest subțire joc de volatilizări./Când realul devine o jerbă/De iluzii multiplicare,/O jerbă de verzi corole./De rătăcirii fără întoarcere. (Ora de zăpadă).**

Iarba timpului (1968), deși volum aparent postum, fusese gândit și organizat de autoare; cuvântul introductiv e semnat la 4 aprilie 1966. Cartea e concepută și înțeleasă ca dosarul unei vieți, iar poezia e definită ca un drum sigur către miezul istoriei. Cuvântul Mariane Dumitrescu rezumă o dramă a poeziei moderne care este și trebuie să fie neliniștită în toată luciditatea ei.

Deși e un comentariu al hotarului neștiut dintre viață și moarte, această poezie sugerează un vitalism susținut cu argumente-metafore: **Aud/Ce imnuri înalță către cer/Sângele și clorofila. Sau: Cred, cred în tine./Auroră a zilei de mâine.../Cred în razele tale roșii./Buchete de cedri,/Aprinși peste culmi... Un cântec de leagăn pentru fetița ei e un poem tragic, spus în surdina. Într-un Cântec de noapte spune „noapte**

bună” tuturor lucrurilor apropiate: „ceasului care va bate și dincolo de zvâcnetele inimii mele”, „steagurilor străvezii ale infinitului”, și „copilului meu,/Prin care,/Peste plaiurile verzi ale aducerii aminte,/Voi pluti...”

Mariana Dumitrescu trăia într-o lume de mituri inventate, de mituri personale, în al căror Olimp medita; dar își revărsa această mitologie în spațiul și în timpul istoric, rămânând uimită de coincidența dintre neliniștile ei și neliniștile apelor și ierburilor, neliniștile mărilor. Pe o legendă a ei, Mihail Jora a scris extraordinarul său poem simfonic **Întoarcerea din adâncuri**. Fluxul acestei poezii se confundă cu o transhumanță spirituală: **Purtăm cu noi,/În călătorii prelungi,/Prin mări fără golfuri,/Peste fluvii fără meandre,/Peste munți fără abise,/Purtăm sub frunte/Nesomnuri de aur...**

Peisajele, sugerate cu luciditate delirantă de această poetă a tragicului conștient din lucruri, au culori și reliefuri fantastice, dar nu dau decât un sentiment al unei experiențe proprii, o confidență a unei mari întrebări (iubire, moarte, destin). Mariana Dumitrescu ne convinge că ne putem activa facultatea noastră de vis. (Era o poetă cu lecturi pătrunzătoare din poezia universală și un cititor activ de texte filozofice). Ilustrarea acestei peisagistici condensate în culori și linii esențiale se poate face cu oricare din poemele sale; unul, intitulat **Două maluri** e cel mai elocvent: **De-o parte/Malul cu nalbe roșii,/Înflorate de rouă,/Cu salcâmi sfâșiați de vânt.../Malul cu păsări arse/De partea soarelui blestemată,/Cu greieri ca bijuterii de aramă coclită./Care-și cântă zadarnicul cântec./Sub frunza de măsălarită/Otrăvită.**

Deși plină de întrebări, poezia Mariane Dumitrescu nu se adresează destinului prin violențe verbale, nu caută necunoscutul prea mult în exteriorul lucrurilor. Chiar poemele simbolice cu nostalgii bucolice, spuse șoptit și disimulate în rafinate întrebări, nu au decât violența unui dialog interior: **M-ai chemat să mă strângi la pieptul tău, doamnă, prietena mea./M-ai chemat în galeria ta cu tablouri veștede.../Ți-e teamă de liniște și de amurg.../Mă chemi săucid vântoasele pe un limpede prund?/Cu ce să te apăr?/Cu ce să-ți răspund?/M-ai chemat să-ți vindec trandafirii de mană?/Să te apăr de balada iernii dușmană?/Cu ce să te apăr?/Cu ce să-ți răspund?/N-am asupra mea decât un cântec rotund! (Spre galeria toamnei).**

Difuzate ca text de lied, poeziile Mariane Dumitrescu nu se pierd printre bobitele cartogramelor. Dar închise mai ales în ultima carte, sinteză a două decenii de poezie și vis, jocurile, incertitudinile și întrebările Mariane Dumitrescu oferă pagini de poezie ajunsă „la vremea culesului”, pe care „ora de zăpadă” a morții le-a dat pradă „Recelui cataclism al categoriilor/Când timpul se preface-n volume...”

*) *Fetița din 1968, care mi-a cântat la pian, într-o vizită cu lecturi de versuri, e acum una din gloriile artistice ale țării, o pianistă de mare talent.*

HOTEL BABEL

de VASILE SPIRIDON

Deși Dumitru Țepeneag ne invită într-o lume fictivă al cărei caracter convențional îl respectă, trama noului său roman **Hôtel Europa** (Paris, P.O.L., 1996; traducere din românește de Alain Paruit), devine un pretext de lansare într-un mic discurs românesc. Autorul se preface că nu este capabil să se concentreze asupra subiectului; el scrie la întâmplare, cu întreruperi, fragmente în dezordine, note dispersate, scene care nu sunt duse la un sfârșit și înfățișează personaje a căror importanță viitoare nu o bănuie, ajungând, astfel, să nu mai fie stăpân pe destinul lor. Putem vedea voința sa manifestă de a topi și integra notele și scenele deja schițate într-un ansamblu coerent.

Romancierul ar fi vrut - dacă e să dăm crezare spuselor sale - să scrie despre ceva mai realist decât în celelalte cărți ale sale. Astfel, **Hôtel Europa** este un roman cu trimitere la situația din România după euforia primăverii '90 și, mai ales, după alegeri, atunci când mulți tineri doreau să emigreze cu orice preț spre «societatea de consum». Personajul principal este considerat a fi fost unul dintre primii care au făcut coadă la ghișeuul unde se eliberau noile pașapoarte și de aici începe saga sa, din momentul în care occidentalii vor introduce restricții pentru a împiedica sosirea «refugiaților economici» din Est.

Dar, mai mult decât pe personaje și pe acțiunile lor, accentul este pus pe «les affres du style», pe discuțiile privind modul de a scrie romanul. Naratorul își declină orice pretenție de a asuma veridicitatea acțiunii și a subiectului; el intervine în text și se manifestă plener în mijlocul personajelor și a tramei narative. Și aceasta pentru că, la un moment dat, își dă seama că exhibarea orgolioasă a atotputernice sale omnisciențe nu mai cântărește astăzi prea greu în balanța epică. Prin urmare, el vrea să șteargă sau, cel puțin, să estompeze trăsăturile acestei figuri de autor care trage sforile în culise și, pentru aceasta, el caută să complice acțiunea, să o facă mai palpitantă «din interior».

Marianne, soția sa, este, cu această ocazie, rezoneurul cu care schimbă dialoguri imaginare și ea face figură de fantasmă printre alte proiecții simbolice și onirice (pisica siameză, papagalul, vulturnul, peștele, corbul). Consoarta îi reproșează că nu știe ce vrea în privința subiectelor și a personajelor sale, că se rătăcește de la un capăt la altul și că nu reușește să încropească nici cea mai palidă acțiune, să povestească ceva interesant pentru cititori, invitați, de altfel, să ducă la capăt scrierea. Lăsând la o parte vorbele răutăcioase ale acestui personaj, care rămâne, totuși, un personaj și una dintre măștile lui Dumitru Țepeneag, nouă nu ne rămâne decât să descoperim câte stele posedă **Hôtel Europa**.

florin matache

- Hai, dragă, spune!
 - ... A-ă-ă...
 - Cum îți zice? I-așa de greu?
 - I să zice Capsec.
 - Vai de mine, cum puteți să-i spuneți așa?
 E un copil. Câți ani ai?
 - N-nouă...
 - Are cinșpe...
 - Cin...? Nu...
 - A-hă-hă! Capsec... Capsec...
 - Stați... lăsați-l...

Gara de Nord, poarta orașului, ... scârțâie.
 Ridicați-vă deasupra metropolei, plutiți deasupra străzilor axfixiante, nesuferiți pitici! Iată-l, bătrânul troleibus se ondulează puturos prin gazele de eșapament, pe bulevard luminile tresar emoționate (copacii cu beculețe simulează și ei Champs Elisée-ul, ce să facă -da' totu' e-o simulare, chiar și moartea lentă a unui an nefast -) și în toate direcțiile se grăbesc ființele mici care populează mușuroiul.

Urmăriți viața trepidantă a viermilor filmată cu acceleratorul!

Ascultați zgomotul străzii! Ascultați mugetul năucitor al autobuzului aproape de noi. toate autovehiculele pomesc o simfonie a claxoanelor, oamenii urlă să se audă, tramvaiele..., sirena..., vine poliția..., sau guvernul...

Mulțimea se împrăștie haotic pe scările lungi ale gării, apoi pe stradă. S-a deșertat un personal și cocoșăți de bagaje în care transportă sărăcia lor dinspre sat către mun'cipiu, exponenții unei clase încă nedefinite se calcă în picioare pentru a se înghesui în autobuze. Câte o femeie vârstnică, speriată că în nesimțirea-i naturală dom' șofer are să închidă ușile înainte să ajungă, se desfășoară într-un zbcium dezintegrator, înconjurată de un roi de șuți care o bruschează așa, dintr-o neînțelegere, și îi scot tot ce le gădilă degetele în interiorul sacoșelor sau genților...

Dar cei mai mulți călători descind în catacombele metroului. Așteaptă la coadă pentru cartele magnetice, nu sunt bani potriviți, este o relaxare mult râvnită după orele de stat pe coridoarele neluminate ale vagoanelor de tren. Și se trece dintr-un tren într-altul.

Afară, de-a lungul trotuarului, stau, parcate, taxiurile. O echipă de întreținători de culoare strânge impozit pentru dreptul de a ocupa, împreună cu mașina proprie, un mic spațiu.

Șoferii se plictisesc așteptând clienții, - priviți-i căscând, ce mai hahalere! Câtiva dansează în jurul unei partide de table și vrăjesc babaroasele suflând aburi către pumnii în care le amesc, însă clienții nu se înghesuie din cauza prețului. Sunt suficiente, totuși, trei-patru curse într-o zi.

Peste drum, în grup compact, stau femeile de stradă. Se încălzesc lângă butoiul de tablă, unde ard cauciucuri uzate.

Cea mai tânără este „Claudia”. Fiecare s-a împodobit cu asemenea „porecle haoase” și, când este chemată cu numele adoptat, se fancește ca o cucoană din lumea bună. Claudia are treisprezece ani și jumătate, cât Nadia lui Comănești când uimea lumea, bună sau proastă, la Montreal. Jalnic îmbrăcată, uneori cu muci la nas, pe care-i șterge cu mâneca hainei, precum aulolacii din preajmă, tocmai învață o meserie - și încă ce meserie! - brățară de aur.

Necăjiții care se hilizesc la ele și pe care-i gonesc zadarnic, sunt ca niște hiene atrase de un ipotetic ospăț. Inhalează praful

Aparent optzecist întârziat, Florin Matache scrie ca orice scriitor adevărat, atins totuși de bolile generațiilor lui Ulici. Din Nedelciu pare să fi descoperit derizoriul imediat, care de fapt vine din Velea și „școala sovietică”, fostă rusă. Din Cărtărescu atingerea îi dă curaj să o ia pe calea fantasticii copilăriei (de la Andersen la SF-ul modern).

Dar, dincolo de „generații” și „atingeri”, mi se pare că Florin Matache este un scriitor, un scriitor lovit de toate bolile profesionale ale meseriei: spaima de sfârșit, spaima de un sfârșit în tranziție, spaima și nefericirea de a exista.

Ștefan Agopian

POVESTE DE IARNĂ

halucinant, împrăștiat prin jegul pungilor de plastic. Ei au libertatea de a nu avea nimic. Și se lăfăie în ea crezând că au totul.

O femeie trecută de treizeci și cinci, însoțită de un tânăr pe care-l cocoșează o cameră video, reprezentând aci fundația „Salvați copiii străzii”, cum ar veni „perpetuați-i”, sâcâie păduchioșii.

- Ia spune tu, când vine moș Crăciun?

- Iarna.

- Bravo! Iarna. Când iarna? În ce zi?

- A-ă-ă-ă...

- Nu e moș Crăciun, e moș Gerilă!

- Pleacă, mă, de-aici, că nu știu ce-ți fac...!

Ar fi, poate, mai avantajos pentru reporter, pentru că se străduiește să realizeze un filmuleț cu temă socială, să-i prezinte lumii ostile ca potențiale primejdii gata să o contamineze.

„Priviți acești micuți vicioși, delincvenții de mâine, inadapabili, imposibil de integrat în societate! Ce-i de făcut? Oare nu pot fi exportați? Es-clus. De-aici, unde se află în tranziție democrația, nu se mai primesc humanoizi pen-

tru ținuturile mai civilizate. Ar putea fi exterminați. Injecții, radiații, niște chestii discrete pretabile a fi utilizate pe masele de câini vagabonzi nărași să viseze ciolanul fiecărui picior...”

E rece și umed, un amestec fleșcăit se lipește de ceea ce-i stă în cale, asta-i situația, cerul improașcă cetățenii cu lehamite.

Un „moș Crăciun” cu fața ascunsă de o mască bărboasă, rotundă și zâmbitoare, venit dinspre dughene, se apropie foarte nehotărât. Ajuns lângă sălbaticii surprinși, pregătiți la o adică să fugă ori să primească de pomană, nu s-a mai putut abține. Și-a lăsat de-o parte sacul, pentru a scoate căciula roșie, care nu-i permitea să se scarpine în voie. Și dă-i răsete:

- Lăcustă...!

Bietul Lăcustă se fâstăcise, e băiat rușir uitase tot ce fusese învățat că face un moș Crăciun...

N-a reușit să ia decât o napolitană după ce s-a încheiat bătaia pentru bunătățile sacului de cadouri. O găsisse în spatele boscheților. Ar fi rămas acolo să mănânce, dar putea fi văzut de careva și obligat să o cedeze.

S-a îndepărtat către cotlonul său, reședința sa de circumstanță pe care o împărțea cu alți doi sau trei, ba o dată intraseră chiar șase dar atunci veniseră și fete... nu le putea suferi...

Prin întineric, boscheții parcului păreau niște ființe stranii și răuvoitoare, mereu se ferise de ei, n-avea cum să vadă ce paranormali se pregătesc îndărătul lor să-l înfulece ori să-l transforme într-o tufă - de ce semănau toate, noaptea, cu oamenii?

A înghițit napolitana dintr-o dată și s-a înecat, aruncând-o afară din gură. N-avea noroc. Nu părea să se fi schimbat ceva împrejur, deși făcuse mult zgomot. A inhalat aerul, care-i lipsise, din punga lui ținută griju, ca un odor, la piept, să nu-i fie cumva răpită. Și boscheții, care adineauri păreau încremeniți, prinseră a se undui, cu toată prietenia îl prindeau de zdrențe, voind să-l îmbrățișeze, îl mângâiau până la sânge și el simțea o mare fericire, îi venea să râdă, tremura convulsiv, mormăia și râdea...

Ajuns lângă bloc se apropie de WC-ul dezafectat, plasa de sârmă care-i bloca intrarea fusese ruptă, coborî scările și lovind cu

picioarul ușa de lemn putrezit, intră clătînându-se în palatul subteran al celor care, învăluți de beznă și miasme, subviețuiau.

Dar nici nu făcuse cinci pași când strigătul îngrozitorului căpcaun, Baldovin Cuțitaru, îl îngheță:

- Ce cau-u-u-ci aicea? (...)

Cuțitaru e țigan, unul dintre țiganii fără adăpost, asta n-ar fi ceva neobișnuit numai că era cel mai prost, mai rău și mai bătrân dintre cei pe care-i știa, pe seama lui circulau cele mai înfricoșătoare zvonuri, că are degetele picioarelor lipite, ca un brotac, sau că îi tăiaseră ai lui limba și, mai ales, că este canibal.

Urletul său neomenesc îl năucise pe băiat așa de tare, încât acesta nu mai auzise toate grozăviile pe care țiganul le rostise la adresa originii sale tulburi.

Fugea strigând gutural, privind mereu înapoi, urmărit de umbra zgrițuroiului, colosală umbră, sfâșietoare, întinzându-se peste lumea întreagă, și lumea întreagă își strângea, înspăimântată, din calea sa, lumina ei, culorile ei, viața ei...

Parcă se scufunda înăuntru, era împins de un șuvoi nevăzut spre o existență uitată și toată ființa sa îi păru concentrată într-o formă a cărei mișcare nu era decât modificarea internă, o transformare nedorită pe care, nu se știe ce forță exterioară a impus-o..., mai departe, spre ceva iminent, împins către o existență fioroasă, într-o lume nefericită...

Deodată se simți liber, înconjurat de lumină și convins că se afla în acel loc, acel moment, încărcate de o semnificație grandioasă, incapabil să înțeleagă dacă era liber să se manifeste cumva dar se simți o ființă învăluită de o mare protecție, o grație ascunsă spre care urma să aspire, pe care avea să o explice întreaga lui evoluție... A ști, a cunoaște... Mereu se va întoarce către origine, mereu va căuta: „... acolo unde se află începutul este și sfârșitul...!”

Deja știa că stă într-un adăpost precar înconjurat de numeroase ființe care-și declară extazul văzându-l, că emană o lumină ce se reflectă pe bolta unei sfere imense, asta e lumea, o lume sferică, iar ființele acestei lumi au figura unei jumătăți de sferă... Lor trebuie să le dezvăluie numele său: iubire.

Ningea. Străzile semiobscur pe care se buluceau jucăușii fulgi albi, pregătiți parcă să se sacrifice pe asfalt pentru a întregi îmbăcseala pe care o suportă orașul, păreau scena unde se toarnă un film cu gangsteri.

În fața gării opriseră câteva mașini din care se împrăștiaseră vreo zece polițiști. Alături săriseră doi „moși Crăciuni” care se grăbeau împreună. Jenați de măștile rigide, le scosese, descoperind fețe tinere de recruți crispate de importanța acțiunii.

Concomitent, un post de radio ascultat de taximetriști, anunța cu glas de ministeriabil că „se procedează” la strângerea copiilor străzii în casele de orfani pentru a-i proteja de rigoarea iernii care se pornise.

Peste drum, făcut covrig deasupra capacului rotund al unei guri de aerisire, un puști blond, îmbrăcat în zdrențe, dormea dus, cufundat într-un somn adânc, nemișcat, neverosimil gândind unde se află.

Câțiva trecători acoperiți cu pelerine se opriseră să-l compătimizească.

Ușor, pe fața lui se insinuă un zâmbet. Se întinse apoi fericit, așteptând parcă să fie alintat.

- Ai luat un cadru cu figura?

- Da.

- Acum prinde-l întreg și depărtează-te ușor. Mai departe, să se vadă parcul, mai departe...

... mai departe, spre ceva iminent, împins către o lume nefericită, într-o existență fioroasă...

marian drumur

tovarășa Ginei, arătând spre mine.

- Iconița! exclamă, dojenitoare, Gina.

Scârțâind, ușa se deschise pe jumătate, cât să se vadă un tip în maiou; mustața lui bolborosește. „Am clienți, e plin” și ușa se închide fără replică.

PISICA ÎN TREI CULORI

Un bilet în cutia poștală „Trec să te iau după-masă Pulu”. Asta era omul - fără să se întrebe dacă are cineva timp pentru el. Dar, decât să stau închis în casă, mai bine oriunde.

Imediat după ora cinci (conform bunelor maniere), îmi bate la ușă.

- Hai la o plimbare pe Podul Vechi, spune. Nu mă fă să aștept toată ziua.

Ca doi buni prieteni, o luăm pe lângă Spitalul de femei, către piața de porci. Asta-i o vorbă, acolo nu se neguțează rămători, ci tot felul de mărfuri care nu se găsesc în magazine la asemenea prețuri. Dăm de mese ticsite cu băuturi și dulciuri, cosmetice, aparatură electronică, ce mai, bazarul din Hong-Kong. Vănzători pe picior de rachiu autohtone și blugi străinezi, anticoncepționale și gablonțuri. Câte un telal oferă haine vechi și broșuri tipătoare. Către splai, mulțimea se mărește, câte un fericit doarme pe paiele ambalajelor, unii își numără banii, apa curge tulbur.

- Uite „Pelicanul”, zice Pulu. Nu credeam că mai există. Pe atunci eram încă tuns zero, îți minte?

Ei da, țin minte iarba caldă pe marginea canalului și jocurile în apă și faptul că toți de acolo ne cunoșteam și ne salutăm.

La picioarul din lemn al Podului Vechi, stă un câine tolănit, lângă maldărul de gunoaie - norocul lui că nu l-a ancorat în cârlig ceata lui Rupide. Urcăm treptele hârbutite, ne oprim la mijlocul pasarelui să scuipăm în apă, Pulu - stilul „strungă”, eu cu vechea tehnică a „șprițului”. Lemnul balustradei lucește. Când să coborâm pe partea cealaltă, către casele bătrânești, Pulu se oprește pe palier.

- Stăm puțin aici, spune.

Stăm și ne uităm: răsucea cu macadam, poteca pe malul canalului și sălciile scorburoase.

Bocănit de pași pe podină; se ivesc două femei tinere, însoțite de un flăcău fără culoare.

- Gina! exclamă Pulu și se duce să îmbrățișeze una dintre femei.

Ceilalți doi se privesc înțelegător și dau din cap. Îmi vine să intru în pământ, s-a dus naibii prietenoasa nostalgie.

- Încearcă la Bătu, zice grăbită Gina. Dacă nu, mergem la Rotilă.

Pășesc în fața mea, ținându-se tandri de mână, îi urmez, căutând să înțeleg ce vor, ceilalți doi sunt în spate, sporovăind te miri ce.

Trecem de frizeria macedoneanului - „În curte tund și bărbieresc”; la ușa scorojită, cu firma ștearsă „Băcănie”, Pulu sună, ne uităm unii la alții.

- Pot merge eu cu el, spune placidă

- Acum, încotro? Ți-am spus eu, la Rotilă! se supără Gina. Pierdem timp!

Însoțitorul fetelor cotește pe strada cealaltă, aruncând peste umăr că se descurcă el. Trecem din nou Podul Vechi, o luăm pe splai, să ocolim piața de porci.

- Eu m-aș duce acasă, zic.

- Vin cu tine, spune Iconița.

- Vezi, să nu trădezi partidul, îi spune Gina.

Râd amândouă și mă privesc ca pe un mucos. Pulu evită să se uite la mine.

- Ai acasă, zice Iconița, vin la tine.

Cât ai clipi, ceilalți doi s-au îndepărtat, spre Rotilă, spre lumea lor, ce-mi pasă că am rămas în doi la urmă?

- Care partid? întreb.

- Partidul curvelor, șoptește ea și iar privește lung. Pe mine mă iau mai rar, aduc ghinion.

Un strigăt răzbate slab, e Pulu care face semne cu mâna, dispar după colț.

Trecem iar pe lângă Spitalul de femei, se aud țipete înfundate din interior, mai încolo - carcasa unei mașini străine, pământ în ea ca și afară, mergem înainte.

Intrăm în coridor, urcăm scările mezaninului, încerc să intru în cameră dar am încuiat ușa de data aceasta; înăuntru, îmi dau seama că încăperea e prea mică pentru doi. Aprind becul, strâng hainele de pe somieră, le învelesc cu pătura și le pun în ladă; Iconița se duce la chiuvetă, strivește un gândac între degete și-l aruncă în bidonul de gunoi. În timp ce strâng ziaarele pătate de pe masă, ea dibuie un măr și începe să-l roadă.

- Ai televizor! exclamă.

Ei da, am televizor, mi l-a dat Uwe la plecarea definitivă, era grăbit să lichezeze și nu s-a mai ostenit să-l repare, mi-a găsit Dan niște piese la piața de vechituri și l-a făcut să funcționeze. În schimb, i-am zugrăvit bucătăria.

Treptat, ecranul se luminează, izbucnește vocea bine temperată a unui bărbat care povestește, cu menajamente, o incredibilă violență; grijulie, imaginea arată cele trei căpățâni ale familiei decapitate, locuința răvășită.

- Uite-așa pățesc și eu, spune Iconița, răsfățată pe somieră, pe unde trec eu urmează omoruri.

- Probabil vorbești prea mult despre ce vezi pe unde mergi, îi zic și o măsur din ochi. Este ceva care te are în grijă, nu?

- Probabil, spune ea și îmi întoarce privirea. Ar trebui să mă ții, să nu mai plec. Stau în casă și fac ce vrei tu, părinții mei de la țară m-au învățat multe.

Se alintă, bălțată și frumoasă în felul ei.

ARHEOLOGIA MEMORIEI

de GEO ȘERBAN

Istoric de artă medievală, Cornelia Pillat cunoaște, din practica profesională, prețul mărturiilor scrise, al arhivelor de familie, când se dorește dreapta evaluare a trecutului. Sârguința și pasiunea pentru adevăr, deprinse în cercetarea vechilor izvoare, le extinde asupra propriei experiențe de viață într-o scriere memorialistică, în care farmecul evocării întinde mâna scrupulului documentar. I-a spus scrierii acesteia **Eterna întoarcere**, cum nu se poate mai potrivit pentru pelerinajul pus la cale pe firul amintirilor. Aducerile aminte ies la iveală din te miri ce: un simplu clinchet metalic, aliat cu ritualul ceștii matinale de cafea (ascmeni mușcăturii lui Proust din prăjitura oferită la ceai) face să se desprindă de neguri făptura tatălui, așa cum rămăsese întipărită pe retina copilei de odinioară, în freamătul pregătirilor pentru o nouă zi de muncă. Începea ziua voios și pare să nu fi cunoscut niciodată lehamitea, tocmai fiindcă trăia în cultul meseriei practicate din fragedă tinerețe, cu un devotament care urma să-i aducă prosperitate și o solidă demnitate în ochii celorlalți. Orfan de mic, fusese nevoit să părăsească timpuriu Oltenița natală în căutarea unui rost la București. Fiindcă nu prea avea de ales, s-a aciuat pe lângă un meșter cizmar. De la el a învățat să facă pantofi dar, mai ales, a înțeles că lucrul mâinilor sale poate fi sursa unor bucurii și împliniri de adevărat artist. A ajuns, astfel, să fie repede apreciat iar prăvălia proprie, în inima Capitalei, să atragă protipendă lumii bucureștene. Încălțăminte confecționată harnic și inspirat de Gheorghe Ene Filipescu a concurat la prestigioase expoziții internaționale și a luat premii la Barcelona, la Paris, datorită frumuseții modelelor și execuției impecabile. I se putea întâmpla, uneori, creatorului de pantofi să recunoască vreuna din perechile lucrate de el în picioarele cuiva, pe Calea Victoriei, iar atunci - narează fiica - ridica tacticos pălăria în chip de omagiu, chit că persoana întâlnită nu-i spunea nimic, absorbită în valul cumpărătorilor perindați zi de zi.

Gestul implica robusta convingere a producătorului care nu-și privea rezultatele muncii ca pe o „marfă” anodină, de serie. De aici, și statutul obținut în relația cu „clienții”, dincolo de actul vânzării în sine; de la caz la caz, intra în joc o încredere stabilă și ea îi permitea rafinatului „meșter” să-și impună, adesea, gustul în definitivarea modelelor comandate. În reconstituirea împrejurărilor de mult consumate, fiica pare încă fascinată de comportarea tatălui, zărit prin vitrina magazinului când se „târguia” cu actrițe celebre cândva, ca Lili Carandino sau Nelly Cutava-Barozzi, și le convingea să renunțe la o alegere mai excentrică, din pur capriciu. Observatoarea topită de emoție înregistra, ca pe niște secvențe de film mut, perindarea diverselor personaje, impriimate definitiv pe pelicula memoriei grație unui detaliu exterior al îmbrăcăminții, unui gest ieșit din comun ori doar prin aerul „inconfundabil. Rezultă, peste ani, un portret lapidar, de ordin vizual cu precădere. De pildă, Lucia Sturdza-Bulandra, desăvârșită oricând în rolul autoritarei matroane: „... avea o calotă neagră pe creștetul chipului fin, foarte pudrat, brăzdat de cute și cu pungi lunguiețe sub ochii inteligenți. Purta o jachetă din mătase lucioasă iar pieptul larg, în bluza argintie, era acoperit cu șiruri de coliere. Aștepta să fie servită, zâmbind distant dar binevoitor”. Din filmul de

odinioară se perindă mai ales protagoniști ai teatrului (Storin, Ronald Bulfinski, Ion Finteșteanu, Nora Piacentini), pe semne unde tatăl păstra, din vremea uceniciei, o atracție specială pentru lumea scenei, căreia îi datora întâile impulsuri de înnobilitare launtrică. Concomitent, „comerțul” său l-a pus în contact cu scriitorii, cu somități universitare. Sadoveanu îi călca pragul și lua loc în magazin ca la el acasă: „... așezat în jilț, monumental, ca o statuie, rece, izolat și distant, cu părul alb ca omătul, avea figura masivă înviorată de o undă de interes”. Extrem de pregnantă se detașează efigia lui Tudor Vianu: „cu trăsături și expresie de Cezar obosit, cu pupilele ochilor negri lucind concentrat, devenea deodată mai puțin condescendent, răspunzându-i și întrebându-l, în același timp, cu vocea sa de mare actor”. Dialogul lua naștere, deopotrivă de natural, cu profesorul Ion Zamfirescu pe teme ale dramaturgiei antice. Tutorul „cazul” pantofarului, amator de conversație intelectuală, li se înfățișa în linia aceluși Hans Sachs, prețuit postum de Goethe, de Wagner, prieten al contemporanului său de veac XVI Durer, după ce devenise om de condei fără a-și abandona unelele de început, calapoadele și cioncanul. Ca unul ce păstra permanent la căpătâi **Manualul lui Epitect**, românul își cențura sever înclinațiile extra-profesionale. Totuși, a luat și el condeiul în mână, tentat să înmănuncheze câteva măcar din „învățăturile” cumulate de la modestul lui banc de prelucrat materia primă cizmărească în măsura răgazului găsit pentru a observa și a judeca ce se petrece în jur: un glas din popor către oameni superiori. Cât de sfielnică, improvizata „filipică” poartă pecetea idealismului incoruptibil care l-a ajutat de foarte tânăr pe Gh. E. Filipescu să nu permită eficienței pragmatice să degenereze în rapacitate. Îl contractase din nevoia unui crez, descoperit din frecventarea cercurilor social-democratice. Cine ar fi crezut că opțiunile lui generoase aveau să-l piardă înainte de vreme? După o viață de trudă onestă, pilduitoare, încununată pe merit cu anumită bunăstare, consumată în respectul de sine și al semenilor, a trebuit să se confrunte cu urgia instaurării comunismului. De azi pe mâine, s-a văzut trecut, brutal, în lagăma profitorilor, i s-a rechiziționat casa, atelierul, temeiul existenței, pradă furiei persecuțiilor până la trimiterea în închisoare spre a fi exterminat, alături de alți apostoli ai emancipării

socială, tenaci militanți împotriva totalitarismului: Jumanca, Grigorovici, Fluieraș.

Din perspectiva acestui final tragic, amintirile Cornelinei Pillat se încarcă de o semnificație în plus. **Eterna întoarcere** vrea să însemne - paralel cu recuperarea frânturilor de viață depozitate în adâncul ființei altădată - grija expresă de a înlătura penibilele deformări, distorsiunile exercitate pe seama trecutului de o perfidă propagandă falsificatoare. Memorialista scoate din uitare, anume, ceea ce fusese stigmatizat arbitrar, supus de dictatura roșie unui regim de manipulare a însăși memoriei.

Realitatea ei își lărgeste aria de cuprindere o dată cu pătrunderea - prin căsătoria cu fiul poetului Ion Pillat -, în familia ilustră a Brătienilor, angajați generații la rând în marea operă de făurire a României moderne.

Saloane frecventate de aristocrația epocii, conace boierești tradiționale îi deschid porți primitoare. În ambianța lor izbea absența fastului pretențios, inhibant, gazdele se fereau de luxul ostentativ, podoabele etalate țineau mai curând de hărnicia și devoțiunea revărsate de la egal la egal, în special din partea femeilor, capabile să se facă imediat și iremediabil iubite. O cohortă de ființe delicate, străine vanităților de rang, se impune încrederii, pe loc: Sabina Cantacuzino („tanti Bi” pentru cei apropiați), Pia Alimăneșteanu („Lelița”, cum i se mai zicea, curent), și, cu deosebire, Maria Măriuța, maica poetului **Cântecelor de demult** și bunica lui Dinu Pillat, regretatul soț al memorialistei, rămasă să-i evoc pe toți, trecuți, unul după altul, în rândul dreptilor. Episodul primei vizite în casa bunicii respiră evlavie descoperirii unei distincții ce trecea, dincolo de vorbe, de priviri, asupra celuilalt: „Vorbea cu mine extrem de prevenitor - protejându-mă parcă de ceva nevăzut - exprimându-și bucuria de a fi venit cu Dinu să o cunosc și întrevedeam, în această firească politețe formală, educația ce o primise în copilărie, demnitatea, măsura și eleganța, datorită cărora fusese aleasă Doamnă de curte a Reginei Maria. Nimic nu era nepotrivit în vocea ei nuanțată blând și în gesturile mâinilor cu degetele ca de fildes”. Impresiile stocate de mult sunt actualizate și completate prin studiul albumelor vechi de fotografii; portretista le contemplantă întocmai cum meseria de istoric i-a prilejuit să investigheze substanța umană a frescelor votive de prin bisericile domnești din veacuri apuse. O lumină irizată înconjoară galeria oamenilor duși, lucrurile și locurile ce conservă mărturia existenței lor. Descrierile au tonuri stinse, câte un cuvânt cu aluzii nostalgice glorifică patina crepusculului. S-ar zice că e, la mijloc, un transfer simpatetic din zestrea lirică pillatiană, asumată de autoarea **Eternei reîntoarceri** printr-o caracterizare ce se potrivește însuși demersului ei: „un geamăt surd, ce străbate pulbera de aur a asfințitului unei lumi”.

CORIOLAN GHETIE

ȘI «GENERATIA ABSOLUTULUI»

de GEO VASILE

Zadarnic vom căuta în dicționare numele lui Coriolan Ghetie, autorul acestei cărți* de maximă fervoare spirituală și spiritualistă în același timp. Din exacta prefață a prof. Al. Husar aflăm că această antologie postumă a fost întocmită de

fiica scriitorului, Ileana Ghetie.

Articolele și eseurile au fost preluate din publicațiile vremii („Flori de crin”, „Decalogul”, „Meșterul Manole”, „Înălțarea”, „Bacăul”, „Siluete creștine”, „Problemele timpului” ș.a.), respectiva selecție reușind să recu-

pereze scrisul unui gânditor creștin și eseist de primă mărime, ce s-a impus pe tot parcursul anilor 1933-1947. Fără să ne ofere data nașterii și a morții lui Coriolan Gheție, amintita prefață precizează că prin anii 30 autorul, absolvent al liceului din Beiuș, este student la București la Litere și Filosofie, dar și la Drept. Se pare că debutul publicistic a avut loc la vârsta de 18 ani, primele sale articole datând din 1933. Din 1936 Coriolan Gheție va conduce revista **Decalogul**, „o publicație de orientare catolică”, cărturarul român fiind creștin de rit greco-catolic, cu o foarte pronunțată coloratură ecumenică. **Decalogul** va avea colaboratori iluștri, ca de pildă Galaction, Agârbiceanu, Emil Ciomac, Vintilă Horia, Virgil Carianopol, Laurențiu Fulga, Ion Th. Ilea, Gh. Bulgăr ș.a. Rostul și orientarea misionară a publicației au la bază convingerea lui Coriolan Gheție că „Veacul modern e în conflict cu Dumnezeu, e un veac luciferic (...)”. „Poate niciodată nu a fost mai necesară decât astăzi îngenuncherea și trimiterea de mesagii de împăcare cu cerul”. Unul din suplimentele revistei a apărut în 1939 sub formă de carte și era dedicat de Gheție vieții eroice și religioase a lui Charles Pegui, asumat ca model absolut de tânărul și emotivul eseist român. Lider al unei noi spiritualități în perioada tulbură a dictaturii regale și a intrării României în război, Coriolan Gheție a încercat să coaguleze în anul revistei sale o generație a absolutului: „Desigur, nu avem merite care trebuiesc prea mult strigate și totuși aderența la așa-zisa generație a absolutului, generația lui Maritain și Pegui, înseamnă o serioasă contribuție la reîncreștinarea țării”.

Este concentrat la Bacău ca ofițer de rezervă în anii 1943-1944, ceea ce nu-l împiedică să publice în ziarul local articole insuflăte de aceeași inspirație creștină a mântuirii omului: „Omul creștin e omul care se desfășoară pe pământ pentru a se termina în ceruri, omul care aici, pe pământul acesta înfrânt de păcat, se despresoară în continuu de toate sclaviile...” Dar, vai, sclavia comunistă se va instaura în România, ceea ce îl va reduce la tăcere pe învățatul-publicist. Abia în 1976, Ed. Eminescu îi va publica volumul „Rațiuni ale inimii”, vreo 40 de articole din cele 140 apărute în „Familia” din Oradea, începând cu 1965. „Veac luciferic” oferă o lectură extraordinară nu atât din punct de vedere documentar, cât din cel al descoperirii unei combustii interiectuale și spirituale ieșite din comun. Cel ce scrisese în 1947 „Introducere la omul nou”, în spiritul reîncreștinării, bineînțeles, face parte din familia marilor spirite religioase europene și românești: Pegui, Claudel, Maritain, Iulia Hasdeu, V. Voiculescu, Mircea Vulcănescu, Francis Jammes, Vladimir Ghica ș.a.m.d.

De la conspectul erudit și citatul relevant, scrisul lui Gheție urcă spre fervoarea sapiențială a rugăciunii, susținută de o inflexibilă trezire duhovnicească. Inima sa atotcuprinde valorile statornice ale patriei și devoțiunii românilor, dar și omul european aflat în deruta provocărilor „veacului luciferic”. Alitudinea europeană de la care își iubea țara îl face pe Coriolan Gheție să aștearnă inspirate fraze de o actualitate surprinzătoare: „Oare n-are dreptul România să fie o țară cu misiune, să convertim și noi un veac care în mare se complăce încă în mâl, n-avem dreptul sau chiar obligația de a da țărilor un gust de suflet, un gust de ceruri și de viață plină, vie?! (...) Încep să am convingerea, nu modestă, că, dacă n-ar exista România, lumea ar fi mai puțin perfectă”. Literatura, pictura, arhitectura, muzica sunt invocate cu fervoare misionară spre a demonstra geniul creștinismului, nu atât cel artistic, cât cel spiritualist. Moartea lui Pius XI, Escorialul („cartea de granit a monarhiei teocratice”), convertirea lui Panait Istrati („disperatul tuturor credințelor”), destinul și creația sacrificială ale lui Pegui constituie cea mai mare pledoarie a unui spirit religios european, ecumenic atât prin apropierea marilor

repere religioase, cât și prin vasta bibliografie indicată. Exceptional este ultimul, lungul eseu al cărții, „Omul nou”, ce nu putea fi scris decât de un om înzestrat cu cele trei virtuți teologale: credința, iubirea, speranța. Omul de la sfârșitul acestui „veac luciferic” este invocată de Coriolan Gheție să se întoarcă la Dumnezeu pe

calea anevoioasă a celor trei virtuți, să se smulgă din fascinația satanică. Încă nu e prea târziu!

* Coriolan Gheție, *Veac luciferic, Iași, Ed. Agora, 1996, 184p., 5500 lei.*

Europa Centrală văzută din Timișoara (V)

EPOCA BIEDERMEIER, UN PIC ALTFEL

de CORNEL UNGUREANU

Despre epoca Biedemeier se vorbește, de obicei, fără exemple. E timpul urât al culturii, a vremea poetului chinuit de toate întemperiile, e timpul proștilor artiști, supuși comandamentelor superioare. E epoca în care conservatorismul a secat sensibilitatea, iar **modelul** a terorizat bruma de creativitate a scriitorilor. Amestec de delectare estetică, resemnare politică și pietate catolică, Biedemeier-ul e stilul Provinciei. **Provincia eternă**, care preia rău și cu mare întârziere mesajul centrului e făcută să adăpostească, să stimuleze, să dea sens acestui stil.

Biedemeier-ul este stilul **Gemeinschaft**-ului care își iubește (elogiază) rădăcinile, trecutul, strămoșii. Epoca Biedemeier este una în care se scriu - desigur, diletant - întinse istorii. Se deschid muzee, se înalță grupuri statuare. Literatul Biedemeier este, în provincie, istoric, poate geograf, în mod sigur, etnograf. El iubește **locul** și încearcă să-l nemurească.

Dacă **modelul Biedemeier** se forțează în prima jumătate a veacului trecut, o seamă de autori de referință apar în a doua jumătate a veacului. Ei sunt purtătorii de cuvânt ai unui orgolios provincialism. Ei sunt ascultătorii, dilanțarii, admiratorii profesioniști.

Johan Nepomuk Preyer reprezintă, precum foarte puțini scriitorii ai sec. al XIX-lea, o epocă, un stil, o civilizație. **Monografia orașului liber crăiesc Timișoara**, cartea cu care el ajunge până la noi (a apărut în anul de grație 1853), carte citată de toți cei care scriu despre Oraș, nu-i singura sa operă. Aș îndrăzni să spun: nu-i cartea care îi definește orgoliul. Monografia consacrată orașului liber Timișoara este opera unui extraordinar administrator care își îndeplinește, și așa, îndatoririle. Preyer este autorul ideal pentru cine vrea să studieze literatura marginilor Imperiului. La margine, lecția culturii clasice funcționează cu neobișnuită eficiență, iar prestigiul lui Goethe sau Schiller e făuritor de discipoli. Dacă vrei să fii scriitor, îți însușești lecția. **Canova**, poem dramatic (1853), **Sulioții**, tragedie în cinci acte (1854), **Hanibal**, tragedie în cinci acte (1882), **Hunyady Laszlo**, tragedie în cinci acte (1882), volumul de poezii **Ver sacrum** (1858) arată că autorul monografiei era un literat foarte harnic. Dacă mai punem la socoteală poemele dramatice, poeziile, aforismele, foiletoanele, studiile rămase prin reviste, vom observa că hărnicia sa era legată de ambiția scriitoricească. El ilustrează, cu asupra de măsură, o **sensibilitate Biedemeier**.

Pentru cititorul de azi contează doar monografia. Rămasă fără reeditări multă vreme, ea a devenit o operă aproape legendară. Acuzajii aberante s-a adunat de-a lungul vremii în jurul ei. Susceptibilitatea națională, exacerbată după 1867, explozivă după 1894, i-a făcut pe

români să creadă că primarul s-a dovedit incorect față de celelalte naționalități! Incorect n-a fost niciodată Johan N. Preyer: ca un adevărat funcționar al Imperiului el era, prin definiție, corect. Iar tot ca funcționar al majestății sale, reprezenta poziția Împăratului față de Cealaltă lume. Orgoliul său de supus imperial era firesc și „fără reproș”. Cu dreptate observă istoricul Ioan Hațegan binevenita postfață a cărții: în „Imparțialitatea istorică, bazată pe cercetări îndelungate și oneste, obligă pe oricine să constate rolul important jucat de Casa de Habsburg în dezvoltarea complexă a Banatului”. Și tot Ioan Hațegan adaugă: „Dacă Banatul este astăzi ceea ce este din punct de vedere economic, social, cultural, este ca urmare a acestui cumul favorizant de factori: o bază umană și socială viabilă la începutul secolului al XIX-lea, statutul de provincie imperială fără nobilime și feudalism până la 1776, infuzie de forță umană calificată sau calificabilă în noile îndeletniciri - forță umană adusă din alte regiuni europene -, politica mercantilistă, climatul de cooperare dintre toți locuitorii”.

Mărturisesc că mai puțin mă interesează competențele istoricului Preyer. Citesc cartea preocupat, în primul rând, de romanul aceluia an de grație 1853, așa cum se decupează el din notațiile fugare ale primarului, „întemeietor al orașului modern”. La 1853, după buna numărătoare a monografistului, Timișoara are 22.560 de suflete. E de 20 de ori mai mică decât Viena, de cinci ori mai mică decât Pesta. E chiar puțin mai mică decât Macăul.

Crnjanski descoperă însă în cetatea Timișorii (vezi **Migrații**, partea a II-a, cap. I, II, III) o animație teribilă. Era cu o sută de ani înainte de cartea lui Preyer, dar orașul nu era mai puțin definit: era un important reper strategic pe harta Europei.

Între poemul Biedemeier care este monografia lui Preyer despre orașul liber Timișoara și „poemul Biedemeier” al lui Franz Liebhardt se întinde alt veac. Cele două Europe - cea fixată de distanța între istoria lui Vuk Isakovici (personajul central al **Migrațiilor**) și **Monografie**, și cea dintre monografie... și Franz Liebhardt sunt cel puțin divergente. Iar de la poemul lui Liebhardt până la noi se aștern vreo patru decenii ale redefinirii Europei Centrale. Nu putem judeca „Europa Centrală” fără aceste succesiuni istorice.

1). Vezi **Ioan Hațegan, postfață la Johann N. Preyer, Monographie der königlichen Freistadt Temesvar - Monografia orașului liber crăiesc Timișoara, traducere de Adam Mayer și Eleonora Pascu, Editura Amarcord, 1995.**

NOUA CRITICĂ ȘI STILISTICĂ

Remarcat de noi și prețuit în surdina, mai ani, pentru incitantul studiu de „antropologie stilistică” *Shakespeare, un psiholog modern*, Editura Albatros 1979, dar nu mai puțin și pentru monografia despre *Civilizația armenilor din 1983*, neobositul Mihai Rădulescu a mai publicat în acest timp - aflu dintr-o listă de cărți ale Domniei-Sale înșirată pe ultimele pagini ale celei mai recente apariții editoriale, *Dubla personalitate în Renaștere* - studiu monografic de antropologie stilistică, Editura Ramida, București 1996 - pe puțin încă vreo 20 de cărți, dacă am făcut bine socoata, între care: *Stilistica spectacolului. Elemente de stilistică antropologică*, Editura Junimea; 1985; *Tragedia lui Lucrețiu Pătrășcanu. Convorbiri cu omul politic Corneliu Coposu*, Editura Ramida 1992; *O vizită la Regele Mihai I* (colecția *Demnitate Românească*, Editura Semnalul 1990; *Casa lacrimilor neplânse. Martor al acuzării în procesul „reeducatorilor”*, Editura Ramida 1993; *Două transvaluări literare în două nuvele biografice de Romulus Vulcănescu*, Editura Ramida 1994; *Testament între înger și diavol*, Editura Ramida 1995; *Lumea lui Charles Dickens, studiu de antropologie stilistică*, Editura Ramida 1995; *Șoareci de apă, teatru*, Editura Ramida 1996; *Haiku-urile putrezirii de viu, versuri*, Editura Ramida 1996 etc.

După cum se poate cred observa și dintr-o simplă scrutare a „listei”, cercetătorul literar se dovedește preocupat în continuare de teoria stilisticii antropologice, pe care cu perseverență se străduie să o fondeze și să o impună ca „singura disciplină nou apărută în această a doua jumătate a secolului în România”... Dar cititorul se va fi întrebând, desigur, ce va să fie stilistica antropologică... Răspunsul, deloc simplu, face obiectul manifest al celor trei cărți deja pomenite: *Shakespeare... Lumea lui... Dubla personalitate...* Din „Epilogul” ultimei aflăm că, de fapt, lucrarea *Shakespeare, un psiholog modern* nu este altceva decât jumătate din teza de doctorat a autorului, dar care n-a mai apucat să fie susținută, deoarece Mihai Rădulescu, fost deținut politic, împărțind o vreme aceeași celulă la Jilava cu Nicolae Balotă, ar fi trebuit să ceară acordul celebrului cabinet 2 de tristă amintire, „adică de (la) cel mai mare om de știință român care posedă, în cel mai bun caz, o diplomă de absolvire a patru clase primare și pe care o neisprăvită universitară o decretase «doctor» în chimie, titlu fără de care îi era greu... să fie soața șefului de stat (N. Ceaușescu)”. Fără comentarii!

Din „Epilog” urmează că istoria disciplinei, căreia îi slujește de aproape un sfert de veac Mihai Rădulescu, s-a născut la câțiva ani după eliberarea din detenție, când, reluându-și studiile universitare, la un curs al lui Leon Levițchi, a avut revelația că s-ar putea dedica studiului unui important segment de cuvinte cu același aspect ortografic, sau ușor diferențiat, și cu înțelesuri nu rareori antonimice, - „un capitol al lexicografiei engleze încă nescris”, cum observase profesorul Leon Levițchi, îndemnându-și emulii la studiu perseverent... Binecunoscută în mediile universitare, lucrarea „Capcanele verbului englez” este rodul analizei întreprinse cot la cot pe acest segment al lexicului englez de Mihai Rădulescu, student încă, și profesorul Andrei Bantaș. Astăzi, universitarul Mihai Rădulescu consideră studiul respectiv adevăratul debut al cercetărilor Domniei Sale în domeniul antropologiei stilistice, întrucât obiectul cercetării i se revelase de pe atunci cu destulă pregnanță ca având două aspecte simultan opuse („că, deși era vorba despre două cuvinte - unul englezesc, altul românesc - ele reprezentau unul singur, pe acela latinesc, de origine”). De aici și până la

Un eseu de

Ștefan Ion Ghilimescu

descoperirea existenței în opera shakespeareană a unei figuri de stil, încă neinventariată de vreo retorică, nu a mai fost de făcut decât un pas, dar unul - ne vine să zicem - cât un întreg drum. Citindu-l de plăcere pe Shakespeare și încercând să-și apropie înțelesul imposibilei afirmații a lui Iago, afirmație închinată lexical în structura „Eu nu sunt cel ce sunt”, Mihai Rădulescu ajunge devreme la concluzia că explicația i-ar putea-o oferi doar mecanismele figurației stilistice, acelea care, acționând în domeniul logicii limbajului, modifică valoarea comunicării. Confirmată de prestigiosul comparatist care a fost Leon Levițchi, descoperirea noului *metasemem*, atât de specific imaginării etice shakespearean, a fost botezată cu *doi nași* (Leon Levițchi și Mihai Rădulescu n.n.) *dihotomie antonimică*.

Geniala iscusință a lui Shakespeare de a îmbina, spre a da un singur exemplu,

urmându-l, desigur, pe M.R., antonime de felul: „clopot cumplit, spaime - tihnit ostrov” conduce la înregistrarea apariției respectivei figuri de stil metalogice. Potrivit cercetătorului, ea este înrudită cu antonimia, firește, dar reține și o opoziție evidentă între esența și manifestarea aceluiasi individ (Iago n.n.); acest tipar va copleși, în timp, personajul principal (Othello, conf. M.R.). Afirmația lui Iago „nu sunt cel ce sunt” este după opinia lui Mihai Rădulescu tipic dihotomic-antonimică, căci „antonimele prezintă două noțiuni sau obiecte distincte și opuse, dihotomia antonimică înfățișează un singur obiect sau noțiune cu două aspecte simultan opuse”, ca, mai la vale, să adauge: „Ceea ce caracterizează modul nostru obișnuit de a gândi este capacitatea de a distinge: «aceasta nu este aceea», structură al cărei gând superlativ este: aceasta nu aceea, este complet altceva, este opusul său. Astfel, procesele noastre logice ne îngăduie să progresăm, încetul cu încetul, de la lucruri asemenea, la lucruri opuse sau de a trece de la lucruri opuse la cele asemenea” (pag. 121). Grație devoalării acestui mecanism al gândirii în genere, vom putea înțelege cum orizontul cunoașterii anterioare a lui Othello - personajul cunoscutei tragedii shakespeareane - este mutat prin confruntarea cu Iago într-un nou câmp... Și chiar dacă Maurul nu consimte la noua realitate, preferând mai curând desființarea ei simbolică, „în fapt, observă cu sagacitate profesorul Mihai Rădulescu, realitatea continuă să existe. Maurul pășeste de la tipul de cunoaștere propus de stegar (Iago) la o altă etapă a cunoașterii (*echivalentă cu prima treaptă* s.n.). Suferința mutației este atât de intensă încât din nou simte nevoia desființării realității. Cum aceasta nu stă în puterile unui om, distruge însuși receptacolul vieții (care este, în același timp, receptacolul suferinței) adică se omoară”. (pag. 113). D. aproape în aproape, în numai câteva pagini de analiză bine strunită (114-117), Mihai Rădulescu atinge performanța transferării analitice perfecte a textului tragediei shakespeareane în propria-i figură de stil, cum ar fi spus Steiner, adică în ceea ce Mihai Rădulescu singur a descoperit și numește dihotomie antonimică. Interesanta și atât de insolită „figură de stil” a *dihotomiei antonimice*, indusă cu atâta talent speculativ de profesorul Mihai Rădulescu din scrierile corifeilor Renașterii, îl determină pe autor să se întrebe „dacă nu cumva tot ceea ce ține de *jocul dublu* (minciuna, spionajul, înșelarea, travestiul, masca, simularea, disimularea, folosirea identității false, provocarea, vânzarea de prieteni și atâtea și atâtea altele asemănătoare)” nu constituia/constituie o boală psihologică cu caracter epidemic, revelând și caracterizând perfect ceea ce psihologia modernă numește *indeobște dubla personalitate*. De altfel, studiul lui Mihai Rădulescu, luând în discuție în primele două capitole câteva „ciudățenii” ale existenței din timpul Renașterii, cum *viața dublă*, de pildă, sau nașterea capacității omului de a-și născoci o mască, va supune atenției cititorului în capitolul trei un adevărat florilegiu de atribute antonimice ale cătorva „personaje” celebre ale Renașterii. Iată un sum-mum de trăsături ale dublei personalități a Elisabetei I, suverana fecioară a regatului Angliei, fiica nu mai puțin bizarului rigă

Henric al VIII-lea. Cităm: „Elisabeta are voce de bărbat; față, este educată ca un băiat; este curtată în același timp (și) de același bărbat ca și mama sa vitregă; caracterul ei se reflectă în cugetul celorlalți, care va să zică e închipuită a fi bărbat; e anglicană și catolică; e conducător lumesc și bisericesc; iubește travestiul, ca spectacol și pentru uz propriu; fiind cerută în căsătorie, dacă accepta devenea cumnata ei înseși; află despre moartea Mariei Tudor dar o consideră vie; își obligă iubitul să devină soțul rivalei sale; îl iubește pe intermediarul pretendentului la mâna sa; se teme de falsificarea documentelor intime și de stat și o folosește (falsificarea n.n.) ca armă; afirmă despre sine: **sunt și nu sunt** (s.n.)”.

Dubla personalitate în Renaștere -, studiu monografic de antropologie stilistică, ne relevă pomenitul de mai sus „Epilog” -, este în realitate partea a II-a a ceea ce trebuia să fie cu un sfert de veac mai devreme teza de doctorat a lui Mihai Rădulescu. „Destul de timid” afirmată, în **Shakespeare, un psiholog modern**, teoria stilisticii antropologice este laborios aplicată și dezvoltată în partea a doua a studiului, care, văzând de-abia acum lumina tiparului, trebuie că înglobează, față de primele lecțiuni, și sugestiile ori rezultatele cercetărilor în antropologie stilistică, mai cu seamă cele întreprinse de M.R., în ultimii ani

alte domenii ale creației. Fapt este că pe lângă efortul de întregire și delimitare a pericolului **dihotomiei antonimice**, verificată în analiza crudă a aforismelor lui Montaigne și Fr. Bacon, a lumii tragediilor shakespeareene, a operei lui Marlowe, Ben Jonson și Thomas Kid, a mirobolantelor **Gargantua... și Don Quijote...** de Rabelais și Cervantes, Mihai Rădulescu, părăsind oarecum ductul științific al lucrării, își propune să-și aplice teoria pe cazuri ectosferice, cum ar fi cel furnizat de psihanalistul și orientalistul Constantin Daniel, ba și pe un subiect extras din beletristica personală. În fond, o recidivă, dacă punem la socoteală și isprava cvasiapropiată a tragediei „cu cântec”: **Șoareci de apă**. Rezultatele cercetărilor perseverente în domeniul antropologiei stilistice, întreprinse de profesorul Mihai Rădulescu pe un bogat eșantion de opere ale clasicilor Renașterii, îl întăresc în convingerea că **dihotomia antonimică** ca figură de stil nu apare numai în limbaj literar, dar și ca figură de comportament și de acțiuni situaționale și compoziționale. **Othello** beneficiază de o asemenea lectură, absolut briantă.

Pe de altă parte, convins că Shakespeare mai cu deosebire „trebuie să fi meditat îndelung” asupra mentalității omului Renașterii engleze, cercetătorul ambiționează să refacă în procesul analizei stilistice a creației Marelui Brit operațiile gândirii „ce au generat toate propozițiile nelogice dar nu mai puțin adevărate și care, fiecare în parte, alcătuiesc un **sistem original de recepționare a realității**” (s.n.). Și, dacă stilul (după Buffon) nu este decât ordinea și mișcarea impusă propriilor gânduri, iar (după Leo Spitzer) numai abatere ori deviere de la întrebuițarea normală a limbii, rezultă că pentru cercetătorul de antropologie stilistică relațiile dintre gândire și figurile retoricii pot foarte bine reflecta atât cursul și activitatea firească a psihicului cât și abaterile lui... Lucrarea asupra căreia referim nu se vrea, totuși, potrivit autorului, decât o schiță monografică a capacității minții de a percepe realitatea cu două chipuri opuse, capacitate revelată de figura de stil a **dihotomiei antonimice**. Față de lumea antică, ne mai spune Mihai Rădulescu - „pură corporalitate, fără sălaș și secrete anterioare” -, Renașterea descoperă în toată amplitudinea sa vastă lumea interioară, acel **me ipsum**, conștiința, domeniul subiectivității.

Îmbogățirea cunoștințelor umane, grație inducerii modului specific de funcționare a

victor sterom

DESTINUL UMBREI

timp golit ca un vas
de toate ororile.
pajiște sumbră,
ghimpe în ochiul luminii,
spasm înnebunit de frică.
nimeni înspre nimeni
închegând valorile.
umbre căzute de pe ziduri
în greșeala Semnului.

ca o pădure - cuvintele
în esența primei ninsori.
suple
intrând în memoria poctului
cum fagurii
în viscolul de albine.
alteori
ținuite-n câte-o cruce
frigul descifrându-le religia
îndelung amintită de noi.

umbră rostogolită în Semn
cum unica eternitate.
sensul stihilor din turn,
fantastica lor distracție
peste ochiul meu;
prăbușirea în absență,
gândul mut
cum pliscul marelui diamant.

și iarăși nimeni înspre nimeni -
roți și vânt și praf și fumul

oarbelor pietre
sculptând vidul.

*

o frunză udă - șoapta umbrei
cum iedera pe ziduri,
cum morile de vânt
în privirea ilustrului rătăcitor.

mi-a trebuit pe lume să știu
să ocolesc acest început
să cad apoi
în propriul meu glas
ca fulgerul în trunchi.

*

scrum e vârful golului
în destinul umbrei
gânditoare.
lavă și muzică până jos de tot
în firimiturile abisului
și nimeni înspre nimeni -
„dispariția semnificațiilor”,
boabele „triumghiului biblic”
peste gura întunericului,
peste ochiul zdrențuit
al clepsidrei.

gândirii prin intermediul figurilor de stil, constituie un important mijloc de luare în stăpânire a lumii, cum poate tot la fel de bine dezvoltat gustul pentru cercetarea stilistică, „apropiind-o și pe ea de grupul științelor închinat omului și nu numai exprimării sale orale sau în scris, ea devenind ceea ce spune numele său propus de noi (Mihai Rădulescu n.n.): **o stilistică antropologică**” (s.a pag. 294).

Capitolul 19 și ultimul al cărții încearcă să fixeze pe baza analizelor de stilistică antropologică aplicate în special teatrului lui Shakespeare câteva concepte ale mecanismului dihotomic-antonimic al gândirii. Clasificate din punctul de vedere al conținutului și formei de manifestare în sine, **dihotomiile antonimice** vădesc tot atâtea posibilități deductive, ori de inducere multidimensională a mecanismelor respective, ceea ce ar conduce la ideea că, o dată descoperite ori constituite, ele pot fi stăpânite și manevrate, funcție de gradul de

conștientizare al diferitelor nivele ale formei. Aplicația profesorului Mihai Rădulescu, binevenită, ne face să concluzionăm că **Dubla personalitate în Renaștere** este irefutabil un ingenios studiu de stilistică, interesat deopotrivă de valorile formale ale operei, ca și de angrenajele semnificative ale unei retorici poetice având la bază un entymem silogistic psihologic provocator și producător de originalitate. Fără a fi cătuși de puțin criptic ori pretențios, studiul lui Mihai Rădulescu despre **Dubla personalitate în Renaștere** merită de aceea cu prisosință laudat și semnalat criticii literare și specialiștilor în stilistică, cu atât mai abtîr cu cât, nepăcătînd prin atomizarea obiectului cercetării, cum adesea sfârșesc mai toate cercetările de stilistică, pare a prefigura o contribuție remarcabilă a noii critici literare românești în ceea ce privește domeniul abordării și cunoașterii multidimensionale a literaturii universale.

teodora pavel

ACUM, TIMPUL BASTARD

Mai e puțin până la sosirea
orei așteptate pentru ascultare -
Vălul negru și cuvintele unui legământ
repetat de la voce la voce -
sunete joase de om închis în subteranele
orașului unde întunericul îl ține de
mână și îl conduce spre mai întuneric...
Învățătura se fragmentează atunci când
spui că e frig degetelor tale cu
care ochii străpungi de atâta întuneric
- Ochi buni de nimic fecioarei duse
la marginea glasului de ascultare și supunere
Cu țipăt străpungând zidurile reci
ale subteranei mahalale

Nimic nu mai aduce aminte
de preanobila viziune
a aceluia

Corpuri verzi de cocote la lumina
seacă a zidului

Am obosit să iubesc printre ele
ca cinci cântece am obosit
care se cântă prea mult, prea larg
și înghit tot aerul mut

Mai puțin tu. E singurul, acela
Vorbesc despre tine

Degetele cui într-ale cui și
Cineva are la capătul lor gheare
fierbinți de raze

Fără dureri, ah, din nou Așa uit
la fel ca el care nu a cunoscut
pe nimeni.

Gheare și din nou înapoi la zi
La neistovire cu ochii micșorați

RĂTĂCIREA UNUI GÂND EVREU

Când mireasma lacrimilor din ochii tăi
orbiți de eclipsă va fi trecut

Voi avea îndrăzneala să aud frumusețea lor
neagră

Asemenea lalelelor care-au străpuns pulberea
fără să știe că sunt pe jumătate robite rădăcinii

Voi murmura fără șir supuse pe de-a-ntregul
măhnirii agățându-se de gâtul meu cu
inconștiența firelor lungi de păianjen pe
crengile uscate

Sau poate că eu sunt frunza transparentă care
amețește la capătul firelor, frunza cu glas
de spaimă murmurând numele copacului

Unghiile mele lungi brăzdează obrajii, apoi tot
mai jos - închid ochii și mă văd brăzdând
pământul în care înfig globuri negre de lalele
ca două inimi putrede, apoi gem de durere
Șiroaie prelungi cad peste degetele picioarelor
Viziunea cântecului de laudă a slăbit deodată
Ascult doar geamătul meu și foșnetul
propriului sânge

Care se lipește de piele,
Ar vrea să se ridice înapoi în vasele sparte din
iubire

pentru plutirea ritmică în subteranele trupului
Nu! Aerul va usca sângele în cruste întunecate,
așa cum

aș fi vurt să usuce lacrimile feței tale și să le

păstreze
mireasma...

CA MÂINILE TALE SĂ NU SE LASE TRE- CUTE PRINTRE FOILE UNOR CĂRȚI

Sub lemnul uscat lucește inelul viermelui
verde adus dintr-un loc inocent

aurel m. buricea

TRIST COPIST

În gând voi scrie un sonet pe care
să nu-l citească decât Dumnezeu
singur pe malul umbrei de sare
văd cum trece lumea și trec și eu

și nu voi fi decât un trist copist
prin mine scrise acum satul întreg
să arăt lumii că încă mai exist
locuitor al unui vis superb

poate că nici n-ai fi dorit să fii
acestui univers de gând sicriu
Doamne, Te-aud cum respiri în cuvânt

cum transpiri de-atâta lumină
cum urci vara rod în surdină
de mi-e spiritul bolnav de pământ

BOGAT ÎN ILUZII

afară nu mai am nimic spre lucrare
decât să mă retrag la mănăstire
apoi rugându-mă întru iluminare
să fii verbul Tău, Doamne, fără-ncetare

să nu mai simt în gând câmpia încolțind
sub mantia albă de imensitate
să fii imaginea ce trăiește privind
amintirea celor binecuvântate

facă-se voia celui fără de prihană
bogat în iluzii ce-a tremurat pribeag
când noaptea i-a fost soră și ziua mamă

să mai aud umbra iernii cum crește-n fag
în haosul lumii încă ne mai pierdem
cobor în concepte și abisu-i eden

LACRIMI PE SOLSTIȚIU

În taină plâng pe solstițiu ca și când
fulgeră universul noaptea prin gând
cum se întunecă viața din carte
și se rupe infinitul prin parte

iar vremea se clatină de patimă
și pipăie adevărul în tină
suspină lumina în negru izvor

Am să încerc să nu-l privesc cu toate
acestea nimeni nu mi-a cerut să mă uit
Și va veni timpul când dinții mei
vor crăpa sticloși de tăcerea nemișcată,
Așa cum dinții unui mort rămân încleștați pe
vecie.

Doar spiritul arde în filtre înguste

Ochii pălesc în imagini cu vierme de
lemn, cu putred acoperământ verde pe coapse
divine - Palizi ca sângele spiritului, ochii
străpung razele aspre - captive dincoace de
ferestre

carii tulburi, din zece în zece pași,
dau dureri fațadei tremurând ca fălcile
bătrânilor lipiți unul de altul pe
marginea câmpului, ascultând vântul

mi-e dor de tine, mamă, mi-e tare dor
când trecutul tău respiră prin mine
crește timpul ca zborul în albine
hai, lasă tăcerea să te mai plângă

și lacrima să se facă poruncă
învață-mă mamă să uit de luncă
și lasă-mă în mirarea nătângă

INVOCAȚIE

viața mea striga în vis după moarte
sunt un mort ce continuă să strige
cine va moșteni averea din carte
când sufletul și gândul se vor stinge

torturat de dureri ale facerii
spiritul meu va rămâne veșnic surd
ca sorii în grâu în taina coacerii
imagini din alte lumi acuma curg

lăsați-mi de partea mea răsul
după fiecare viață uitată
umilit de lume să uit plânsul

dintr-un miracol să nu ies îndată
cum crește infinitul într-o clipă
mai lăsați-mi zborul frânt în risipă...

SUB RUGUL NEGĂRII

mi-e mistuită iubirea în focuri de vară
s-a cuibărit în mine exilul de la țară
sub rugul negării bolnav de singurătate
câmpia-i pustie și râurile-s secate

încet se-aude timpul cum ruginește-n arbori
când frunzele gândurilor se clatină de sori
din tainele lumii ca-ntr-o lacrimă te-ai privi
zadarnic te-aștept iubito cu fiecare zi

mereu cad înspre mine privirile-ți străine
cu patimile aprinse de-un înger vagabond
și plâng cuvintele în cer ca un soldat pe front

mă-ngheață depărtarea ta în flăcări divine
iubirea noastră se-nclină acestei umbre vii
hai, vino iar, în satul meu cu toamnele târzii

POVESTEA VORBELOR. DESPRE ALBASTRU

de MARIANA-PLOAE HANGANU

Fiecare cuvânt are o istorie care începe cu intrarea sau atestarea pentru prima dată a acestuia în limbă și continuă tot atât cât limba căreia îi aparține trăiește și evoluează. Legând între ele astfel de „istorioare” vom avea imagini parțiale a ceea ce a însemnat, în decursul vremurilor, istoria limbii noastre, desigur o istorie povestită, mai aproape de o istorie anecdotică, dar oricum o istorie adevărată.

Descoperirea locului de naștere a cuvintelor, a rădăcinilor vechi, felul cum au „migrat” sau au evoluat semantic prezintă interes pentru oricine se simte atras de istoria culturii materiale și spirituale.

Cuvântul **albastru** are și el povestea lui.

Este atestat în 1588 (cf. lucrării lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, **Cuvente den Bătrâni**, București, 1878-1881); contextul în care apare este următorul: „Dvere de zarba albastră... zaveasă de tafta albastră... atlaz albastru”.

Majoritatea dicționarilor etimologice stabilesc etimologia cuvântului ca fiind lat. **albaster** (albus și -aster). În latina populară, varianta dunăreană **albaster** a însemnat inițial o culoare „alb deteriorată”, sinonim cu termeni populari derivați din cuvântul alb: albui, albiu, albișor albineț, albiur, albicios.

Cum a ajuns cuvântul care avea acest înțeles să desemneze culoarea „albastru”, vom afla în cele ce urmează.

Cea mai veche sursă de informație etimologică pentru cuvântul românesc, **Lesicon romanesc-latinesc-nemțesc**, 1825, specifică pentru albastru sensul „ori din que facie tragendu spre albu: candicans wi lich, hell, licht”. Prin extindere, conform aceluiași dicționar, sensul evoluează spre „hellblau”, „lichtblau”. Cu sensul „alb murdar”, „cenușiu”, „sur”, cuvântul se păstrează în aromână. La Gramosteni oaie nalbastră înseamnă „oaie sură”, pentru sensul „albastru” aromâna folosind doar cuvântul rirlu.

Sextil Pușcariu în **Limba Română, I**, București, 1940, merge cu explicațiile mai departe. Din expresia **vânăt-albastru** care ar corespunde fr. bleu-blanchâtre a rămas doar albastru, tot așa cum în loc de pătlăgele roșii sau pătlăgele vinete există în vorbire doar roșii sau vinete, limba păstrând doar atributele care diferențiază cele două legume.

Prin urmare, evoluția semantică a cuvântului a cunoscut următoarele semnificații:

alb murdar → **cenușiu, sur** → **vânăt albastru** → **albastru**.

În povestea cuvântului **albastru** intră și ipoteza, puțin probabilă, a formării acestui cuvânt în interiorul limbii române, din românescul alb și sufixul -astru, ipoteză susținută de situația din câteva limbi romanice, în special din franceză și italiană. Dar nici fr. **blanchâtre** nici it. **biancastre**, amândouă având sensul „care tinde spre alb”, nu au cunoscut evoluția semantică din română.

bujor nedelcovici PARIS, IANUARIE 1997

Spuneam la început că trebuie să fac abstracție de cele trăite în ultimele zile. Numai așa am reușit să aștern pe hârtie aceste rânduri.

În 1987, când am ajuns la Paris, mi-am propus să „șin un jurnal”. Părăsisem România în ziua de 3 ianuarie 1987. Iată! Măine se împlinesc 10 ani de când... am fugit din țară. Era o iarnă friguroasă cu multă zăpadă. Asemănătoare cu cea de acum. După ce am trecut granița - eram în mașină - m-am oprit și am privit în urma mea. Se zăreau câteva luminii, în rest un imens întuneric. În fața mea... un alt întuneric, al necunoscutului spre care mă îndreptam.

După ce am ajuns la Paris m-am considerat un om liber, „interior și exterior”, chiar dacă îmi acontasem libertatea cu mulți ani înainte. Un jurnal m-ar fi ajutat să am un control spiritual și mental pentru tot ce urma să trăiesc - și să evit o posibilă dezorientare sau greșită apreciere a noilor condiții de viață. Aveam în minte un singur gând: să nu-mi pierd capul și să nu înnebunesc. Un jurnal era „o reflectare în oglindă”, iar dacă gândeam... existam. Lucid și clar cu mine însumi și cu ceilalți. Preferam un jurnal de idei și meditație. Și cât mai puțină intimitate ce putea să cadă în sentimentalism și deriziune.

Așa s-au petrecut lucrurile, adică am scris în mai multe caiete - cu pauze și întreruperi - începând din 1987 și până în prezent. În urmă cu câteva zile mi-am propus să transcriu caietele în vederea

publicării lor. Am luat dosarul, l-am deschis și am început să număr caietele ordonate pe fiecare an. Lipsa unul: 1990-1991. Nu mi-a venit să cred! Sunt un maniac în ceea ce privește ordinea în hârtii și dosare. Am verificat de zeci de ori. Am controlat prin bibliotecă, unde țin dosarele cu fragmente din ziare și reviste, dosarele cu diverse variante ale manuscriselor... Nimic! Caietul nu era nicăieri! Aveam proba că acel caiet a existat deoarece publicasem câteva fragmente în diferite reviste. Deci nu eram nebun! Și totuși... Unde a dispărut caietul?! Senzație de furt! De viol moral! Cine l-a luat? Sau unde s-ar fi putut rătăci?! Teama din trecut revenită ca o sudoare rece în spinare. Cuvinte repetate la infinit: „N-aș fi vrut să trăiesc această zi!” Și totuși... caietul nu există! Să fac, oare, legătura între cererea mea de naturalizare și absența caietului?! Și aici este o poliție... Cine a vrut să afle ce gândesc? Sau poate l-am pierdut când m-am mutat din „Folie Méricourt”...

Mă grăbesc, deci, să transcriu caietele pentru a evita să mai dispară încă unul. Mă grăbesc și pentru că vreau să las totul în ordine înainte de „plecarea definitivă”, sentiment transformat în conștiința „au-delà” cu care trăiesc de-o viață. M-am salvat în scris și scriitură nu pentru a pune o piatră „la zidul plângerii și al literaturii”, ci la „zidul bucuriei și al seninătății de a fi și de a scrie”.

În fiecare zi, când ies din camera de lucru, întorc o privire în urma mea, ca și cum ar fi „ultima privire” înainte de plecarea definitivă. Este totul în ordine! Îmi fac o cruce și ies din casă...

Da! Cred că totul va fi în ordine, mai ales acum, când am început să transcriu caietele din **Jurnalul infidel**.

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de ceramică de Cristian Sergiu Ianza

Prietenia româno-iugoslavă. Tradiție și continuitate

SASE POETI SÂRBI ÎN ROMÂNEȘTE

de DAN-SILVIU BOERESCU

Se numește MILJURKO VUKADINOVIC și a ținut, nu știu de ce, să vorbesc la lansarea acestui desant poetic iugoslav. Apoi, a insistat să scriu o cronică despre cei șase autori. Apoi mi-a propus să alcătuim antologii de proză contemporană românească, să ne ducem cu ele la târgurile de carte de aici și de acolo... Să se-nfiripe oare o nouă Mică Antantă?

1. NENAD GRUJICIC - Limba maternă și poezii la îndemână (Europoint București & Sf. Sava, Belgrad, 1996; în românește de Dușița Rîștin). Grujicic este, cel puțin în acest prim volum tradus în românește și conceput ca o antologie, un autor cu preocupări metatextuale, care propune o serie de „întâmplări în jurul poeziei”, pentru care limba este un spațiu afectiv empatic: „limba trebuie s-o mlădiezi/și să-i juri/credință/sau matrimonială însoțire/prin ținuturile pe care cu dreptate/le-ai arendat” (Rezolvare). Numai că el nu fetișizează discursul didascalic, a cărui saturație este resimțită dureros, semn că, aflat în plină maturitate poetică (n. 1954), traversează, în fapt, un moment de criză, provocată de necesitatea schimbării uneltelor retorice: „Măucid/discuțiile despre proporții./Pe zero totul am zidit./Acum trec prin împărăția/în care limba e ajutorul vieții./Mă aflu în punctul/unde coasa peniței atinge infinitul” (Liniște). Rezolvarea acestui conflict auctorial este dată - **Ca și când n-ar fi fost nimic** - de recursul melancolic, cu o noblete a desuetudinii bine asumată, la valorile retorice ale unui spațiu poetic tradițional, nu și întrutotul conformist: „Câtă vreme mă aflu-n visare/viața mă poartă./Atunci scriu versul./Tata cară ulciorul și vorbește despre adâncuri./Știe asta în coroana prunului/obrazul meu zdrențuit./Iar amurgul e plin de taine...”

2. IVAN CVETANOVIC - Piciorul femeii, gâtul lebedei (Europoint, București & Sf. Sava, Belgrad, 1996; traducere de Antonie Șemineanu). Cartea este un decalog sui generis al „frivolității”, în care erotismul manifest al textelor devine factor ordonator al unei realități altminteri anoste, pe care o defrișează falocratic și, concomitent, o dezmiardă clitoridian: „CARTEA FRIVOLITĂȚII. 1. Se ține tare între picioare./2. Cu ea se acoperă orgoliul bărbătesc./3. Paginile acestei cărți pot să răcorească gingaș clitorisul ori apriga răsfoire să producă bubuitoare orgasme./4. Cartea cu coperti tari, groasă, înțeleaptă, servește de sprjin în iarba moale, în mranița afânată, bărbătescului orgoliu să se prăvale cât mai adânc în fântâna dorințelor./5. Cu ea se ascunde fluxul și refluxul dorințelor./(...) 10. Singurul ei neajuns este că nu poate să încapă întreagă în micul crater” (Zeul frivolității mele). Tot înmuindu-și penița-penis în **Călimările senzualității**, Ivan Cvetanovic (n. 1958) ajunge la concluzia că lumea întreagă poate fi echivalată **ho logos spermatikos**: „Castele, catacombe, camere de hotel, colibe părăsite, bojdeuci jilave, garaje, pasaje subterane, tunele, plaje nisipoase - nu sunt decât o rafală a organului

lor sexual în fața lumii” (Disidenți și copii).

3. DRAGAN DRAGOJLOVIC - Cartea iubirii (Ed. Hestia, Timișoara, 1996; versiunea în limba română de Dușan Baiski și Blagoe Ciobotin). Viziunea sa erotică este mult mai apropiată de cea canonică, chiar calofil-tradiționalistă: „Făca pe arcul curcubeului să urcăm și să/coborâm îmbrățișați./negândindu-ne că tinerețea și viața/au sfârșit./Iar în vremea asta/norii întârziati să se sărute”. Decorul natural rezonând romantic cu stările sufletești ale actanților lirici, atmosfera e de telenovelă. Poetul plusează metaforic, angrenând cosmosul într-o amplă desfășurare de forțe amoroase: „te voi recunoaște după căldura/din venele mele./după urma Ursei Mari/care s-a furișat din cer/plecând către iubita mea” (Te voi recunoaște). Deși conștientizează „focul stupid al patimii înflăcărare” (Ca un opaiț pe masă), Dragojlovic nu-și poate reprima efuziunile melancolice desuete: „Când luna, paznicul nopții./încetează a-și apăra domeniile/și pleacă spre casă/întâlni-va iubirea noastră/ce-și caută drumul de întoarcere?” (În revărsările clarului de lună).

4. VLASTA MLADENOVIC - Alegerea de minunății (Europoint, București & Sf. Sava, Belgrad, 1996; în românește de Arala Ciora și Vlastimir Vukadinovic). Poetul utilizează sistemul punct ochit-punct lovit, adresându-ni-se pragmatic și cu franchețe: „Te voi cuceri Românie/cu frumusețe, apoi te voi părăsi/ca să te gândești/în pace/la dragoste” (Cântare din Prolog). Mladenovic meditează și el la destinul metatextual al poemului, dar o face în termeni uzați excesiv, atât de uzați încât au devenit locuri comune, fără funcționalitate poetică: „Pentru mine cuvântul este un sfânt./Iată-mă, am venit de cum veste/ta am primit-o//Dacă ești tare, precum ești/ de nerușinat cu cuvintele, bine-ai sosit./Operele mele sunt cuvinte, dar/nu eu judec despre aceasta” (Întâlnire la Porec). Gustul pentru perimat este confirmat și de surprinzătoarea preferință pentru Ion Minulescu, autor căruia i se dedică **Trei strofe scurte** și care, spre uimirea lectorului român, din simbolist minor este ridicat la rangul de **poeta vates** oracular: „Tot ce a trecut/putea fi și altfel/dar ai prevăzut tot./bucurii și răni./Ioane, Ioane//Ai prevăzut tot,/o lume și patru părți./doi călători și-un tren/Ioane, Ioane//Ai prevăzut tot, se știe/Dar nu e timp de româneț./Și toți ar dori să coboare/La stația lor/Dar trenul nu se oprește/deloc/Ioane, Ioane” (?!?).

5. STANISA NESIC - Mitologiile sunt imperii (Europoint, București & Sf. Sava, Belgrad, 1996; în

românește de Clara Căpățână și Vlastimir Vukadinovic). Autorul repune în discuție, destul de incitant, (secvențe din) miturile esențiale, pe care le convertește în ample secvențe retorice, cu caracter imnic și, nu o dată, apocaliptic: „Tot ce este vechi să piară/Toate cele șapte minuni ale lumii vor fi uitate/Asemenea orașelor scufundate se vor scufunda tronurile de aur/în noaptea această ploioasă/Vremea se scurge după calendarul astronomic/pe autostrada umedă cauciucurile alunecă ca pe spatele șarpelui (...)/Cimitirul întregi au răsărit s-au scufundat au răsărit/Acesta e doar începutul/prin trupuri ne trec fulgere/în inimi răsună tunete/Fii singur fă ce poți/Acesta este haosul/Acesta e doar începutul” (Veghea). Vestitu-s-a : **Mane Tekel Fares...**

6. MILJURKO VUKADINOVIC - Magie și călți (Europoint, București & Sf. Sava, Belgrad, 1996). După un Adam Puslojic, bunăoară, și Vukadinovic scrie un volum de versuri direct în limba română. Cartea constituie un veritabil manual de împrietenire cu poezia română, cu poezii români, prezenți în număr mare în aceste pagini, de la poemul autograf al lui Nichita Stănescu reprodus pe coperta I la portretul creion oferit autorului de Marin Sorescu pe coperta IV. Majoritatea textelor dintre cele două coperti beneficiază și ele de dedicații mai mult sau mai puțin... conspirative (bardul din Barca este ascuns, cu o ciudată sficiune, sub inițialele „A.P.”). Există în volumul lui Miljurko Vukadinovic, pe lângă seria de encomioane ocazionale, și un ciclu de real interes, în care scenariul dedicațional este substituit de un scenariu polemic - **Eu, familia mea și Eminescu**. Construcția începe înșelător cu o mică apoteoză mistică („Cea mai mare mănăstire/pe pământul românesc/este Eminescu!”), însă entuziasmele facile lasă apoi loc îndrăznelilor antonomazice (**El nu este un continent - el este un metrou**: „Dacă Eminescu este linia unu/Cine e/linia doi cine e/linia trei”). Sunt inserate și fragmente de reportaj din real - un fel de extemporal fulger pe o temă dată: „**Domnule C., ce înseamnă pentru dumneavoastră numele Eminescu**” (Lucașfărul poeziei românești, mare poet și scriitor... Da, a fost citit și înainte de Ceaușescu. Imediat după război, 1944-1945, când eu am fost școlar... În timp... după el, s-au ridicat și alți poeți. Și Coșbuc, și Bacovia... Oricine citește înțelege, domnule drag! ...El este moldovean, undeva din Moldova. Nu din Bucovina. Undeva aproape de Suceava, dar rușii când era Republica Moldova i-au spus Eminovici, parcă el era rus... Nu se poate așa ceva! Noi nu am dat importanță, dar ei susțin...” (Eminovici de unde este Eminovici, fragmente dintr-un scurt interviu cu un om din Grădina Botanică, odată după-amiaza). Anti-climaxul este atins, firesc, cu **În sfârșit, o zi fără Eminescu**: „Ieri România/liberă fără citate din **dulcea/Românie**. Evident. Obositoare. În-/vinsă. În-/genuncheată”. În lupta cu totemul livresc, Miljurko Vukadinovic iese învingător la puncte...

SPAȚIUL IUGOSLAV. Avem, de la Branislav Nusic (aromân) la Miodrag Belodedic (libero), atâtea și-atâtea afinități. Ce-ar fi să nu le mai vedem din perspectiva clișeizată a unui balcanism „sans rivages”, ci din aceea - beneficiind de un spor de semnificație - a Mitteleuropei?

«TRĂDAREA» LUI FLORIN BĂNESCU

de ADRIAN-DINU RACHIERU

Un remarcabil critic observa că „imaginația tehnică” a prozatorilor pune în conflict două modele: povestirea (naratorul fiind un intermediar) și drama (în care naratorul dispare). Acceptând ideea, s-ar părea că suntem martorii reînțoarcerii la povestire. Cazul lui Florin Bănescu, un animator al vieții spirituale arădene, poate fi un argument.

Dăruit scrisului, acceptând corvoada nocturnă, fiind trudit „de schimbul trei”, Florin Bănescu este un ferment cultural. În plus prozatorul care a moștenit de la gugulanii din care se trage legea efortului, topind în mojarul sensibilității sale istoria fabuloasă a slătinarilor este indiscutabil, un autor cu program. Demonul povestirii împărătește în ograda scriitorului, atras de infuziile lirismului și accesul la simbol. Impresionează, desigur, și mobilitatea sa spirituală; cel considerat a fi un împătimit „maistor în povești”, izbucnind parcă la „ceasul acela dintre somn și trezie”, oferă texte atinse de aripa ceremonialului ori seduse de adieri postmoderniste. Molcomeala, meșteșugul vorbirii dulci, unda lirismului, privirea blândă estompând conflictele anunță parcă o sadoveniană rânduială retorică. Descifrând istoria Slatinei lui Floriei (din care harnicul prozator a și tras câteva cărți, decameronizând și ficționalizând pe temelie documentară, în vecinătatea tradiției orale), Florin Bănescu proiectează realul în imaginar; prezentul prelungește trecutul, povestită istoria pare altfel. Aceste „povești pornite”, cresc dintr-un miez adevărat, acceptă coeficientul de refracție, îmbracă aura fabulosului; ieșim din timp iar înscrisurile de pe Păscălie, citite într-o anume rânduială, devin pilduitoare, se etichetează, captează tâlcul existențelor.

E vizibil că Florin Bănescu iubește istoria. În paralel cu acest ciclu îndreptat spre baladesc (evenimentul, aproape neverosimil, pierdut în ceața consecințelor, fiind pretext), scriitorul e preocupat de o altă direcție, care - prințând chip editorial - apasă pe evenimentul controlabil. Avem în vedere anunțatul ciclului romanesc **Drumul gugulanilor**, inaugurat cu **Strada**; aici, strada (firește, o anume stradă din orașul considerat de ziarele budapestane „capitala românismului”) devine axul istoriei. E o șansă pentru scriitor de a explora strada-bazar, viermuiala personajelor de fundal, foșgăiala destinelor mărunte, proiectând - contrastativ - ideile timpului și evenimentele fierbinți care jalonează istoria într-un memorabil ceas al ei. **Eroul-scriitor** rememorează - interferând planurile temporale și registrele stilistice - bogăția unei lumi, evidențind din diverse unghiuri (multiperspectivism) „prefacerea” evenimentelor. **Strada** va fi o explicită dar nu o uscată lecție de istorie. Ștafeta unchiului-ziarist, participant la întâmplările din 1918, va fi preluată de a tânăr al zilelor noastre, tot din neamul Banilor.

Ajunși aici, să spunem că universul bănescian oferă imaginea unei creații bifurcate. Totuși, fie că-și înfige rădăcinile în actualitate (iubind introspecția, meandrele psihologismului), fie că investighează satul-matrice („satul ca erou”) colecționând întâmplări extraordinare, atingând fabulosul, prozatorul lucrează convergent înspre o **saga bănățeană**. De aici

erupțiile orgolioase, discursivitatea, transferul de substanță (și, inevitabil, eroii-navetiști în textele sale), redundanța.

În **Strada** (volum important, intrând în șirul cărților Unirii) planurile glisează; Aradul fierbea „de activitate și enervare”, viața publică era „reînviată”. Prozatorul are orgoliul de a trăi în trecut, printre acei „bărbați de vază” care au întâlnit cu istoria (eliberând o imaginație sensibilă, frisonată de temperatura evenimentelor) dar și de a locui prezentul, observând devenirea; are plăcerea de a povesti deși epicul pare sărăcăcios în sens faptic, suflat de paranteze (dese, obositoare).

Dar, să recunoaștem, scrisul lui Florin Bănescu face din lumea satului o temă fundamentală. Instalat într-un topos, prozatorul trage un serial; cinstește protocolul povestirii, propune „apologia umanității rurale” (M. Ungheanu) în prelungirea unei tradiții orale care pătrunde în atemporal, învăluită de abur mitic și aură eroică. Urcă din chiar istoria locurilor, continuă cu ocoșenie pe acei croniciari din neamul Banilor care duc mai departe Calendarul, impune teiul Chinezelui drept alt „copac simbolic” al literaturii noastre. Trăiește în vecinătatea legendei edenizând un sat arhaic. Poematic și voluptos, el practică visătoarea, este **scribul arcadian** idilizând vremurile de altădată, cronograful unor întâmplări care plonjează în fabulos, salvează astfel de la uitare. De aici impresia că Florin Bănescu ar fi trădat „specificul bănățean”. Trecerea în poveste însemna aflarea unui spațiu paradisiac, străjuit de o „păclă albăstruie”; descoperim vagi ecouri, tonul nostalgic celebrând, totuși, „Banatul perpetuu” ori, mai degrabă, **Banatul posibil** - cum zice, corectiv, chiar Florin Bănescu. Aflând în povestire gestul recuperator, prozatorul își populează urzeala epică cu fâpturi uriașești, scoate la iveală adevărul, Cartea Veche în care „s-au amestecat scrisurile”, pune deci un filtru livresc acestui suvoi narativ.

Reînțoarcerea îl revigorează, tonică hățișul paginilor înnegrite; printre izvoditori culegând vești-povești, el cultivă cu ochi estet tocmai „locul lor de unde izvorăsc poveștile”.

Dincolo de spațiul din care își trage sevele (și care e, negreșit, banatic) „trădarea” lui Florin Bănescu se infirmă și prin haina stilistică. **La Trei Ape** nu face decât să aducă argumente suplimentare. Să ne amintim că în ale sale **Opinii fugare și libere despre Banat**, G. Călinescu numea - printre altele - asociativismul, gasconismul, **realismul** ca atribute specifice provinciei. Divagant, hiperbolizant, Florin Bănescu scrie „ca un bun bănățean”; are poftă digresivă dar și apetit polemic, mânat de făloșenie. Este un implicat, se înscrie la cuvânt, intră în gâlceavă teoretizând și problematizând. Prin Florin Bănescu descoperim o

lume fascinantă, un spațiu de sinceră vibrație poetică, pândit - să nu ignorăm acest semnal de alarmă - de riscul alunecării într-un conjunctural pitoresc (V. Drumeș).

O carte recapitulativă este și ultima apariție: **Oameni și lupi, biserici și tei** (Fundatia Culturală „Ioan Slavici”, Arad, 1995). Dincolo de gestul recuperator (prozatorul contabilizând, se știe, o Istorie fabuloasă, împlântată însă în cotidian), dincolo de tonul celebrator, interesul e confiscat de Istoria mai apropiată. Adevărat, poveștile „parcă plecau din tei” iar șirul iscusiiilor **povestași**, având „meșteșugul vorbirii dulci”, reconstituie și restituie o lume vegheată de același tei falnic; doar că prin transferul vechilor nuclee epice („povești știute și răsștiute”) nu mai e vorba de răitarii imperiali ori de oștile cu flamură verde ale turcimii ci de legile strâmbe ale „noii lumi”, adusă de tancurile sovietice. Iar această „umbră de carte” (cum șăgalnic o numește Florin Bănescu, invocând apăsarea tranziției) încercuiește tot lumea slătinarilor, acolo unde se viscază povești, aduse „la zi”. Dănuirea și dezrădăcinarea numesc polii unei **cărți nesfârșite** (Gh. Schwartz), interesată de „calendarul” unei alte lumi, și ea de obârșie mitică. Fiindcă volumele prozatorului arădean cheamă în memorie un paradis pierdut. Exceptionalitatea satului bănățean, așezat „sub clopotul de păclă albăstruie” iscat de focurile doftoroaiei, baba Solomia, arzând ierburile vrăjite ori ascultând de implacabilul ritm al anotimpurilor cere, imperativ, reînțoarcerea la mit. Acolo unde „timpul se măsoară cu ninsora” se spun - inevitabil - povești, din vechime sau, cum suntem avertizați, mai proaspete; ele fac parte din viața obișnuită și respectă un cod al narării.

Tara gugulanilor este pentru Florin Bănescu un jînt fabulos, depozitarul unor întâmplări neasemuite; fie că e vorba de floarea junimii, lotrind prin codrii cei vechi, fie că apare lupul cel alb, stăpânul gadinelor de la Trei Ape, fie că pofticiosul moș Clopa, cu gura slobodă, umblând în goștie, se dedă la „însăilatul poveștilor”, rememorând „vântoasele rele” ale Istoriei (Vezi **În grădină, cu Stălin**), o aură mitică protejează și potenzează întâmplările. Chentă, chinezul Tudor, moș Gavrilă sunt „vânzători de vorbe”, izvodind fapte pilduitoare, teribile pe alocuri. Datinile se risipesc dar „harul de povestași” nu se pierde câtă vreme preschimbară (textului) e necurmată.

Dacă în astfel de proiecții fabuloase recuperarea trecutul merge mână în mână cu investiția ficțională, un dr. Banu (**Tangaj**) crede în „rolul terapeutic al amintirii”. Vrea să afle „cum i-a fost viața” și ea, retrăită, capătă un sens; „fuga nebună” a amintirilor este stopată prin repovestire, prin reasezarea semnificațiilor. Satul lui Bănescu, și el în prefacere, se apără de rele povestind. Slătinarilor nu le plac iscodelnicii; ei vor să povestească, începând cu vremile bătrâne, despre lotrimea Semenicolui, cunoscând potecile lupești și până mai încoace când, sub legile noi, au năvălit alte rele: cote, alegeri măsluite, cooperativizarea. Încât **Oameni și lupi, biserici și tei** exploatare sârguincios vechile filoane narrative aduce „la zi” calendarul; Ghiță lăietele (**Vremile ispitirilor, vremea pocăinței...**) se ocupă de ajutoarele nemțești, Barbura se trezește cu un ginerică negroid (**Și l-au văzut pe Ucigă-l Toaca!**...) iar deja invocatul moș Clopa, și el „mare povestaș”, caută urmarea unei istorii pe care a tot „întins-o”. Este, se vede, un povestitor „în criză”.

În plin postmodernism, clamând - în absența „narațiunilor tari” - paradoxala **reînțoarcere la mit**, prozatorul bănățean mitizează cu elan și e disponibil, pe alt front epic, pentru o scriitură de sens invers. În ambele variante, el e stăpânit de tentația povestirii, semnând - la vedere - pactul cu un cititor care, ascultându-l pe U. Eco, revizitează trecutul fără inocență.

PUNCTUL ZERO AL FILMULUI PENTRU COPII SAU DE CE ȘOMEAZĂ ELISABETA BOSTAN?

de MANUELA CERNAT

A m toată stima pentru cineaștii care au temeritatea să-și dedice talentul și energia filmelor pentru copii. Nu cred să existe pe lume gen mai ingrat. De adresat el se adresează prichindeilor, dar de judecat tot noi adulții îl judecăm, ba încă împovărați de logica noastră lucidă și, vai, de atâtea prejudecăți despre capacitatea de înțelegere a celor mici. Cât despre regizori, a face un film despre și cu copii echivalează cu a jongla cu argint viu. Și totuși, autorii de filme pentru copii sunt priviți cu oarecare condescendență de colegii lor de breaslă, deși, la o matură reflecție, din puzderia de producții destinate adulților nu puține se dovedesc involuntar infantile.

Nu, filmele pentru cei mici nu sunt un fleac și astăzi mai mult ca niciodată este nevoie vitală de ele. Țâncii suprasaturați cu televiziune continuă să jinduiască după cinematograful, așa cum generațiile imediat posterioare, îndopate doar cu pâine, jinduiau după ciocolată. Pentru cei de-o șchioapă, magia sălii

de cinema rămâne unică și inegalabilă. Televizorul face parte din ritualul cotidian. Adioma ingurgitării de hrană, ingurgitarea de imagini se produce aproape automat, fără participare. Uneori chiar, ele se produc simultan, scutindu-i pe bieții bunici de tortura poveștilor și a scenetelor improvizate pentru odrasle, de dragul unei lingurițe de griș cu lapte în plus. În schimb, cinematograful...!

Cinematograful, cu întunericul înfricoșător al sălii, cu palpitarea colorată a ecranului este zborul imaginației spre o lume misterioasă, care smulge puștilor strigăte cristaline de încântare. Respectul, sfioșenia lor când pătrund astăzi într-o sală, înclătându-se strâns de mâna părinților, s-ar putea să fie garanția unui respect viitor pentru arta filmului.

Avem nevoie de filme pentru copii nu doar pentru delectarea lor de un ceas și în perspectiva creării unor reflexe culturale la următoarele generații de spectatori adulți. Și mă întreb ce ne-am fi făcut în toți acești ani dacă nu ar fi existat Ion Popescu Gopo, dacă

nu s-ar fi ivit, ca o adevărată zână bună, Elisabeta Bostan, cu cortegiul ei de Năici, Feți Frumoși și Veronici? Ce le-am fi oferit copiilor?

Îmi amintesc că în ajunul premierei muzicalului **Veronica**, Elisabeta Bostan îmi mărturisea, mai în glumă, mai în serios, că se simțea de-a dreptul „demolată” de efortul fizic și de lupta cu absurdul birocrăției culturale. Ceea ce n-a împiedicat-o să persevereze în a ne dăruia adevărate bijuterii în imagini. Ce păcat că harul acestei mari regizoare nu-și mai găsește astăzi loc pe platourile de la Buftea. Puține cinematografiile ale lumii au avut o Elisabeta Bostan. Și absolut nici una nu și-ar fi îngăduit să o țină în șomaj tehnic șapte ani de zile. Iată încă una din multele și irecuperabilele crime culturale ale tranziției. Cei ce, cu perfidie, au adus cinematografia națională „în punctul zero”, n-au schițat un gest în favoarea filmului pentru copii. Ce-i drept, printr-o tulburătoare coincidență, nici unul din directorii caselor de filme nu este părinte și nici cel ce conduce din umbră destinele cinematografiei naționale nu are urmași... Cert este doar că banii cu care din 90 încoace s-au încropit atâtea elucubrații și șușe comerciale, bugetele alocate de stat pentru „opere de interes național” și investite de fapt pentru finanțarea unor „căderi” mai mult sau mai puțin spectaculoase.

ar fi fost mai profitabil folosiți pentru filme destinate celor mici. Anul acesta, la Festivalul de la Berlin, una din cele mai urmărite și aplaudate secțiuni a fost cea pentru copii. Cine are urechi de auzit să audă.

teatru

IUBIREA, AȘA CUM N-A FOST NICIODATĂ

de REMUS ANDREI ION

Mihai Măniuțiu pare definitiv captivat de un teatru încărcat de simboluri. Este singurul regizor de la noi care susține pe scenă vorba lui Mircea Eliade: singura gândire care rămâne este gândirea simbolică. Măniuțiu nu tatonează simbolurile, le folosește cu atâta convingere încât uneori și un spectator cult simte nevoia unei decodificări. Stilul său a fost inițial explicat în două cărți despre arta actorului: „Redescoperirea actorului” (1985) și „Act și mimare” (1989), și abia apoi impus pe scenă. După „Richard III”, Măniuțiu a făcut un experiment stilistic la Cluj în „Săptămâna luminată”, „Omorul în catedrală”, „Caligula” și „Antigona”, spectacolele care au urmat au „citat” din acel experiment. Acum, la Piatra Neamț, Măniuțiu reface aventura experimentului, de astă dată atras și de un text mai puțin obișnuit. „Scrisorile portugheze”, din 1669, suculentă mărturie de dragoste a călugăriței Mariana Alcoforado, este pretextul unui spectacol „de manevră”, ca să zic așa „Noptile călugăriței portugheze” este un spectacol lucrat cu metronomul, atacă ritmurile rostirii și ale semnificației gestului scenic deopotrivă. Un regizor care scria în 1989 „Destinat neîmplinirii, (gestul scenic) are valoare estetică în măsura în care izbutește să facă nefăcând și să fie nefiind”, sau „Actorul: o respirație pură, materială, de o indicibilă prezență, care se respiră și ne respiră”, poate fi bănuit că a făcut spectacolul de la Piatra Neamț pentru a scoate în evidență ultima replică a călugăriței Mariana: „La urma urmei sunt eu datoare să-ți dau socoteală despre tot ce simt”.

„Scrisorile călugăriței” au apărut traduse în Franța în 1669; se spune că aparțin călugăriței Mariana Alcoforado, deși unii critici le atribuie traducătorului francez, contele de Guilleragues. În fond, textul scrisorilor există, călugărița a existat și ea, ca și iubitul ei, Noël Bouton de Chamilly, destinatarul. Dacă Mariana s-a îndrăgostit așa de aprig încât să scrie aceste declarații de dragoste înfocate la maximum, este problema literaților. Oricum, scrisorile au fost concepute în epoca vânătoarei de vrăjitoare, când femeia era o ființă posedată, „rădăcina tuturor pierzaniilor”, „sămânță de nenorocire”, când elevii băieții nu aveau voie să aibă învățătoare pentru că „ar fi fost indecent”. Tot în acele timpuri Pierre de Lancre a ars pe rug în patru luni 600 de vrăjitoare și scria: „Femeia este un sex fragil care crede în îndemnul demonice și deseori le consideră divine... Mai mult, ele sunt stăpânite de patimi aprige și vehemente, pe lângă faptul că natura lor este îndeobște umedă și vâscoasă. Or, se știe că umedul se emoționează ușor și primește diverse impresii și forme care nu-și încetează mișcările decât cu greu și foarte târziu, în timp ce bărbații nu țin cu atâta încăpățănare la nălucirile lor”. Iar ca să trecem și în zona biserică, să-l cităm pe Marborde, episcop de Rennes: „Femeia, rău dulce, fagure de ceară și venin, care cu o spadă înmăuiată în miere străpunge până și inima înțelepților”.

Tot focul iubirii din scrisorile călugăriței rămâne în spectacol mai mult la nivelul rostirii. Cu simboluri gândite la fiecare replică, spectacolul amplifică o „tactică a mângâierii” și o

apologie a ritmului. De la respirație, care este leagănul ritmului, până la cel mai simplu pas, totul este urmărit de metronom. Deși este pentru prima dată când muzica, live și de această dată, are într-o montare a lui Măniuțiu (de la Richard III încoace) și funcție melodică! Nu este doar un pic de sirop, care să coloreze romantismul declarațiilor de amor; umple pauze, susține idei, este în anumite momente un simbol.

Iubirea, așa cum o propune Măniuțiu prin jocul Oanei Ștefănescu, n-a existat niciodată și probabil că nici nu va exista vreodată. Există spectacolul de teatru, un monolog îndrăgostit, o suită de citate dublată de o curgere de simboluri. Simbolurile sunt uneori inventate, pentru simpla plăcere a regizorului sau pentru a îmbogăți scena.

Dragostea este o fantasmă a nopții, o amintire și suferință perpetuă. Neîmplinită, ea usucă, doare, împinge spre disperare și se termină cu o resemnare glorioasă. Mariana își recită scrisorile, mângâind tot ce vede, chiar și aerul, chiar și cuvintele. Își vede iubitul mereu. Îl cheamă, îl are în patru personaje bărbătești mute care poartă simbolurile cerului și ale zeilor - păsări colorate -, albul cununiei, ghiocul dragostei, visurile sexuale. Bărbații sunt la început goi, iar spre final au haine de valeți de lux, cu epoleți ca militarii. Puterea femeii asupra vieții și complicitatea ei cu natura sunt demonstrate pas cu pas. Mariana locuiește lângă un copac, își dezgroapă și îngroapă amintirile și pasiunile, ascultă ghiocul, împarte viața cu păsările, schimbă albul cu negrul și invers. Oana Ștefănescu vorbește rimat, vrea să umple cu un fel de fericire primară tot ce spune, mângâie aerul, care și el este iubit - fidel însă. Chiar dacă textul este puțin caraghios pentru scenă, fiind vorba despre o iubire neîmplinită care nici nu poate fi împlinită, spectacolul se impune ca experiment scenic, estetic și actoricesc. Cum „Noptile călugăriței portugheze” este al cincilea spectacol de palmeres, al doilea din această stagiune (și al doilea al lui Măniuțiu la Piatra Neamț), Teatrul Tineretului se menține un concurent de forță în lumea noastră teatrală.

SIR GEORG SOLTI LA 85 DE ANI

de GRETE TARTLER

Un interviu din revista *Spiegel* îl prezintă pe Sir Georg Solti, la cei aproape 85 de ani ai săi, ca pe un pasionat de muncă - „trebuie să fiu mereu activ; atât de creativ ca acum n-am fost niciodată”. După cele 45 de opere și 200 de concerte care pot fi ascultate sub „semnătura” lui pe CD, în 1997 le-a venit rândul unor simfonii de Stravinski și operei *Meistersinger*, cu Jose van Dam în rolul lui Hans Sachs. Spre deosebire de Celibidache, a cărui teorie de respingere a „conservelor de sunet” e cunoscută (evident, farmecul unui concert *live* nu poate fi surprins pe bandă), sir Georg Solti, cândva v al lui Bela Bartok și Zoltan Kodaly, crede ca o înregistrare e foarte utilă - pentru „antrenamentul auzului muzical”, pentru autocritică. O înregistrare cere maximum de concentrare din partea muzicienilor care nu-și pot permite,

lumea literară

SUB TEROAREA AUSTERITĂȚII

Prețurile au luat-o razna, bugetul piecăruia e măsurat, ca să nu zicem altfel. În vremuri din astea, trebuie ales leacul cel mai bun, pentru a trece, slăbiți dar teferi, perioadele de austeritate. Societatea tremură dar nici Uniunea Scriitorilor nu se simte a bine. Și, peste toate astea, statutul ei trebuie respectat. Adică, în aceste săpămâni, se țin adunările generale la filiale și secții, se aleg reprezentanții acestora pentru Consiliu, se pun la cale tot felul de strategii. Ca să fie strânși în Capitală toți autorii din România, în vederea desfășurării Adunării generale, e nevoie de 800 milioane lei. De unde atâția bani, când sacul e gol? Și totuși, Consiliul U.S. a găsit o variantă care, sperăm, va împăca pe toată lumea. În marile orașe, acolo unde se află filiale, se vor dezbate toate problemele Uniunii, vor fi oferite rapoarte de activitate, ca membrii noștri să știe tot ce s-a încasat și cheltuit, ce perspective de redresare și supraviețuire avem. Așadar, o transparență totală, ca nici o bănuială să nu existe, ca scriitorii să participe efectiv, prin sugestii și declarații, la viața Uniunii. Tot cu acest prilej se vor alege candidații pentru Consiliul Uniunii, se vor acorda mandate pentru viitorul președinte. Cu bani puțini sperăm că vom trece și acest hop și-i vom alege tot pe cei mai întreprinzători și mai buni, ca să putem rămâne, fie și pe o linie de plutire. Mai târziu, poate, vom avea și satisfacții mai mari. ●La Consiliul sus-pomenit s-a dezbătut intens un proiect de înființare a librăriilor U.S., plasate în peste 20 de orașe. Consiliul a dat undă verde, urmează acum ca influențele noastre și ale Ministerului Culturii (ne-a promis că se implică), bunăvoința primarilor și implicarea altor factori locali să ajute

cititorii pentru a găsi la timp și-n apropierea lor revistele și cărțile de care au atâta nevoie. Știm bine cum se difuzează acestea, așa că venim noi în sprijinul celor care merită mai multă atenție. Se pare că unii primari sunt dispuși să ofere, gratuit, spații comerciale sau, oricum, acceptabile pentru bugetul nostru redus. Le mulțumim anticipat și promitem să-i nominalizăm în măsura în care speranțele se transformă rapid în certitudini. ●S-a vorbit și despre timbrul literar. La câtă producție literară avem, anul trecut s-au încasat doar 61 milioane lei. Extrem de puțin. Multe edituri uită să-și achite datoriile, altele le onorează în parte. Le dăm deja o veste tristă: garda financiară a început să le viziteze și câteva au căpătat deja amenzi de ordinul zecilor de milioane. Nu dorim răul nimănui, dar dacă se bucură de răul nostru, le avertizăm doar pentru binele lor. ●Există o asaltare a Comisiei de validare. Mulți tineri vor să intre în Uniunea noastră. Cu prilejul acestui Consiliu au fost primiți în breaslă 60 de autori. Semn că vom fi și mai puternici, în ciuda unor zvonuri ce nu par a se confirma. ●Asistența socială ridică destule semne de întrebare. S-a hotărât ca procentul de 7 la sută să se ridice la 10 la sută. Din câte ne-am informat, nu a fost respinsă nici o cerere de acest fel. Arta nu înseamnă că trebuie să consimțăm și aici o inflație. Speranțele noastre vin și de la noile programe proiectate la Ministerul Culturii. E timpul ca și Uniunea Scriitorilor să se bucure de o parte a bugetului alocat culturii, fiindcă, până acum, nu s-a putut vorbi de așa ceva, când erau destui clienți ai lui Iliescu și Văcăroiu plătiți special să le cânte acestora în strună.

în criza generală de timp a zilelor noastre, să reia variante, ci sunt obligați să decidă pe loc maniera de interpretare. Tehnica digitală este extrem de generoasă, ea îngăduie un foarte larg spectru dinamic; nuanțele, între piano și fortissimo, reies clar și convingător. În plus, cât de fericiți am fi să mai putem auzi azi cum a dirijat Gustav Mahler! „Sunt foarte bucuroși că am lăsat o moștenire pe discuri; se va spune într-o bună zi: ascultați, așa se făcea muzică la sfârșitul secolului al XX-lea!”

Sir Georg Solti se autodefinește ca „blând și îngăduitor”, totuși consideră că orchestra „nu e un instrument democratic; contează o singură părere: a mea”.

Carierea marelui dirijor a început la Budapesta. În 1939 a emigrat în Elveția iar după război a fost numit director general al Operei din München. Presa îl numea pe atunci „demon al pupitrului”, „extatic al sunetului”. După 1961 a dirijat la Covent Garden, apoi a obținut succese în toată lumea - numai la pupitrul orchestrei Chicago Symphony a susținut peste 1000 de concerte. Cu toate orchestrele a colaborat foarte bine, singurii care au „cârtit” fiind Wiener Philharmoniker (nu acceptau repetiții după-amiaza când aveau seara spectacol). Această orchestră integral masculină ar fi avut de câștigat în „dulceață sonoră”, crede Solti, dacă ar fi primit printre instrumentiști și femei. Despre diferențe substanțiale între orchestre nu se mai poate astăzi vorbi. Chiar americanii, cu suflători celebri pentru maniera lor dură de interpretare, cântă azi, dacă sunt solicitați, în stil lejer, vienez. Condițiile reușitei sunt pentru Solti precizia, nuanțele extrem de clare și o „balanță în care se aude și sufletul”.

Între talentele pe care se mândrește a le fi descoperit se numără cântărețele Renee Fleming și Angela Gheorghiu.

„Rețeta” lui Solti este de... general prusac: se interesează, personal, de fiecare amănunt. Ar face totul singur dacă i-ar sta în putință - inclusiv regia (Karajan fiind invidiat tocmai pentru că a pus și opere în scenă). Povestea vieții sale, tipărită în acest an, va fi probabil una dintre cele mai citite apariții editoriale.

mario vargas llosa

O istorie sângeroasă și, în același timp, extrem de vulgară; o istorie derulată în Anzii peruani, la peste 3000 de metri altitudine, clocotind de furie reținută, „de sânge și de rahat” (cum zice însuși autorul) și de aceea culme a prostului-gust pentru care peruani au inventat termenul de „huachaferia”, tipic lor dar și lumii contemporane. Pentru că, ce altceva citim în ziare sau vedem la televizor, decât insignifianță umană dublată de prostie, totul într-un amestec exploziv sau sângeros, după caz. Dacă există un romancier al detestabilei perioade negre Kali-Yuga prin care trece lumea actuală, acesta este, neîndoios, Mario Vargas Llosa.

De cum o văzu pe indiancă apărând în ușa colibei lor amărâte, Lituma ghici ce avea să spună femeia. Iar femeia spuse taman ce se aștepta el, dar în limba quechua a indigenilor, molfăind cuvintele și lepădând câte un firicel de salivă prin colțurile gurii ei știrbe.

- Ce zice, Tomasito?

- N-am prea înțeles, dom' caporal.

Jandarmul i se adresa și el femeii, tot în quechua, făcându-i semne cu mâinile să vorbească mai rar. Indianca își repetă sunetele-i otova, indistincte, care i se păreau lui Lituma un fel de melopee barbară. Se simți, deodată, foarte nervos.

- Ce tot zice?

- Că i-a dispărut bărbatul - murmură adjunctul său -. De vreo patru zile, pare-se.

- Țsta ar fi al treilea - îngăimă Lituma, simțindu-și fața năclăită de sudoare -. 'Tu-i maica mă-si.

- Păi asta-i, ce să-i faci dom' caporal.

- Pune-o să dea o declarație. - Un fior îl străbătu pe Lituma din cap până-n picioare, pe șira spinării -. Să zică tot ce știe.

- Da' ce naiba se petrece aici? - exclamă jandarmul -. Întâi mutlică, apoi albinosul. Acu' unul din șefii de echipă de la șosea. Nu se poate, dom' caporal.

*

Nu se putea, dar uite că se întâmpla, și încă a treia oară Lituma își închipui fețele inexprive, ochii mici și glaciali cu care aveau să-l întâmpine oamenii din Naccos, salahorii din campament, indienii din obștea sătească andină, când se va duce să-i întrebe dacă știu unde s-o fi găsim soțul femeii aceleia, și simți toată frustrarea și neputința din cealaltă dată când încercase să-i descoasă în legătură cu dispariția ăilalti: capete negând, monosilabe, priviri piezișe, guri strânse punga și sprâncene încruntate, presentimentul unor amenințări. Așa o să fie și-acuma.

Thomás, pe care îl alinta zicându-i Tomasito, începuse s-o interogheze pe femeie; lua note pe un carnețel cu un creion prost ascuțit pe care, din când în când, și-l înmuia în gură. „De-acu suntem ca și înconjurați de teroriști”, se gândi Lituma. „În una din nopțile astea ne vor lua ca din oală.” Tot o femeie le anunțase și dispariția albinosului: mamă să-i fi fost, nevastă să-i fi fost, asta n-au aflat-o niciodată. Cică omul ar fi plecat la lucru, sau cu vreo treabă, și nu ajunsese la destinație. Cât despre Pedrito, zis mutlică, acesta coborâse în sat să le aducă o sticlă cu bere celor doi jandarmi și nu se mai întorsese, de parcă l-ar fi înghițit pământul. Nimeni nu-i zărise pe cei doi, nimeni nu observase la ei semne de teamă, de rele presimțiri, de boală, înainte de a se face nevăzuți. Și atunci cum? I-au înghițit piscurile dimprejur? După trei săptămâni, caporalul Lituma și jandarmul Tomás Carreño erau la fel de neștiutori ca și în prima zi. Și, poftim, acu' al treilea! 'Tu-i maica mă-si. Lituma își șterse mâinile de pantaloni.

Începuse să plouă. Picăturile mari și grele

LITUMA ÎN ANZI

zgâlțâiau acoperișul din tablă zincată, scoțând niște sunete neritmice dar foarte puternice. Nu era nici trei după-amiaza, însă furtuna întunecase tot cerul, de ziceai că-i noapte. Se auzeau tunete îndepărtate, bubuind în munți cu niște horcăieli întrerupte care parcă veneau din măruntaiele pământului aceluia, pe care muntenii *serranos* indigeni le credeau locuite de tauri, șerpi, condori și duhuri. Chiar cred așa ceva indienii ăștia? Da, dom' caporal, pe bune, ba mai mult, le închină rugăciuni și ofrande. N-ați văzut străchinioarele cu mâncare pe care ei le lasă în fiecă rariște de-a lanțului muntos? Când i se povesteau chestiile astea la cărciuma lui Dionisio, sau în toiul unui meci local de fotbal, Lituma nu-și dădea bine seama dacă tipii vorbeau chiar serios, sau își băteau joc de el, știindu-l originar din ținuturile de jos, de pe coasta oceanului. Din când în când, prin crăpătura unuia din pereții coșmeliei lor sărăcăcioase, jandarmii vedeau o mică și iute năpărcă galbuie care parcă ciugulea norii. Or fi crezând muntenii ăștia de neînțeles că fulgerul era șopârta cerului? Pânzele de apă șterseseră barăcile șantierului, betonierele, compresoarele, jeepurile, dar și căsuțele țărănești ale obștii indiene care se șteau printre eucaliptii dealului din față. „Ca și cum ar fi dispărut cu toții”, gândi el. Salahorii erau aproape două sute și proveneau din Ayacucho, din Apurímac, dar mai cu seamă din Huancayo și Concepción, departamentul Junín, și din Pampas, departamentul Huancavelica. În schimb, nici picior de zilier de pe coastă, după câte știa. Nici măcar adjunctul lui nu era *costeño*, adică de-al lui, de pe coastă. Nu, nici pomeneală. Însă, deși născut la Sicuani și vorbitor de quechua, Tomás părea a fi creol ca orice *costeño*. El era ce-l care-l adusese la Naccos pe mutlică Pedro Tinoco, primul dispărut.

Era un tip fără ascunzișuri jandarmul Carrasco, zis și Carreño, zis mângâios Carreñito, dar nițel cam trist. În timpul nopții i se destăinuia adesea lui Lituma și știa să primească și să ofere prietenie. Asta i-o și spusese caporalul, la puțin timp după sosire: „Cu felul tău de-a fi, ai fi meritat să te naști pe coastă, zău. Ba chiar și la Piura, Tomasito”. „Știu deja că, venind din partea dumneavoastră, asta înseamnă mult, dom' caporal”. Fără prietenia dintre ei, viața pe coclaurii aceia ar fi fost de-a dreptul groaznică. Lituma suspină. Ce naiba căuta el acolo pe podișul înalt *puna*, printre muntenii ăia neciopliți și neîncrezători care se omorau pe motive politice și, culmea culmiilor, acum dispăreau? De ce mama dracului nu se afla el la căldurică în ținutu-i natal? Se și închipui înconjurat de halbe de bere la „Río-Bar”, alături de amicii lui de-o

viață, celebrii „necucerii”, într-o caldă noapte piurană cu stele, cu valsuri și cu iz de capre și roșcovi. Un val de tristețe îi strepezi dinții.

- Gata, dom' caporal - făcu jandarmul - Doamna nu știe mare lucru, ăsta-i adevărul. e moartă de frică, v-ați prins?

- Zi-i și tu acolo c-o să facem pe dracu-n patru să-i găsim bărbatul.

Lituma se căzni să-i zâmbească indiencei și îi făcu seme cu mâna că poate să plece. Ea continua să-l privească ținută în ochi, fără ca vreun mușchi să-i tresară pe fața împietrită. Era mititică și fără vârstă, cu oase fragile ca de pasăre, și mai că dispărea sub nenumăratele-i fuste *polleras* și sub pălăria-i bărbătească, tipic andină, jerpelită și desfundată. Dar pe fața ei și în micii ei ochi pieziși și încrețiți era ceva dârz, de neînfrânt.

- Pare-se că se-aștepta să i se întâmple ceva soțului ei, dom' caporal. „Era scris, trebuia să se-ntâmple”, zice. Dar, bineînțeles, ea n-a auzit vorbindu-se vreodată de teroriști sau de milițiile „Căii Luminoase” ale maoiștilor din munți.

Fără vreo mișcare din cap în semn de rămas bun, femeia se întoarse pe călcâie și ieși din colibă să înfrunte averea. Peste câteva clipe se și topise în umezala plumburie direcția campamentului. Caporalul și jandarmul rămaseră tăcuți o bună bucată de vreme. În sfârșit, vocea adjunctului răsună în urechile lui Lituma ca un fel de condoleanță:

- Să vă spun ceva. Dumneavoastră și cu mine n-o să scăpăm cu viață de-aici. Suntem înconjurați, ce să ne mai amăgim.

Lituma ridică din umeri. De obicei el era cel ce-și pierdea curajul, pe când adjunctul lui făcea ce făcea și-i sălta moralul. Azi schimbau rolurile, de bună seamă.

- Nu-ți fă sânge rău, Tomasito. Că dacă-ți faci, când or veni ne-or găsi pe jumătate țacniți și neinstare nici măcar să ne apărăm.

Tinicheaua acoperișului zângănea de vânt, iar trombele de apă ajungeau să stropească interiorul locuinței. De fapt era o singură încăpere, împărțită în două de un paravan din lemn și apărută cu un cerc de saci plini cu pietre și pământ. De-o parte era sediul Jandarmeriei Civile, cu o scândură groasă pe două capre - închipuind biroul - și un ditamai cufărul în care se păstrau registrul și rapoartele de serviciu. De partea cealaltă, lipite din cauza lipsei de spațiu, erau paturile lor de mântuială. Aveau lămpi cu gaz și un radio cu baterii care, dacă atmosfera o permitea, prindea postul național de Radio și Radio Junín. Caporalul și jandarmul își petreceau serile și o parte din noapte lipiți de aparat, încercând să asculte știrile transmise de la Lima sau din Huancayo. Pe solul din pământ

bătătorit zăceau pici de lama și de oaie, rogojini, o mică plită, un primus, oale și hârburi de lut, două lăzi de campanie, a lui Lituma și a lui Tomás, și un dulap desfundat - rastelul - în care țineau puștile, cartușierele, încărcătoarele și automatul. Revolverele le purtau la ei întotdeauna, iar noaptea și le vârău sub pernă. Așezați sub poza decolorată cu Inima lui Isus - o reclamă de „Inca Cola” - ascultară minute în șir cum ploua afară.

- Pe ăștia trei eu nu cred să-i fi omorât teroriștii, Tomasito - comentă, în sfârșit, Lituma. I-or fi umflat, pe semne, pentru milițiile lor. De nu cumva erau tustrei teroriști, mai știi? Că doar „Calea Luminoasă” nu răpește oameni, e clar. Îi omoară, asta da, și lasă în urmă răvașe, ca să se știe.

- Pedrito Tinoco, terorist!? Haida-de, dom' caporal, așa ceva nu-i cu puțință - zise jandarmul -. Dar știu la ce vă gândiți, că teroriștii sunt la ușă. Pe noi doi n-or să ne înroleze în milițiile lor, ci or să ne facă strecurătoare. Uneori mă întreb dacă dumnea-voastră și cu mine n-am fost trimiși aici pe post de martiri.

- Hai să nu ne mai facem sânge rău - se ridică Lituma. Mai bine fierbe-ți o cafea, contra urgenței de afară. Ș-apoi ne-om ocupa de cutăria asta ultimul, cum zici că-l cheamă?

- Demetrio Chanca, dom' caporal. Șef de chipă la perforatorii care dinamitează.

- Nu se zice oare, pe drept cuvânt, că unde-s doi e și al treilea? Cine știe, poate că prin asta din urmă vom dezlega și misterul ălorlalți.

Jandarmul se duse să ia din cui cămile de tuniche aninate de toartă și aprinse primusul.

- Când locotenentul Pancorvo mi-a zis, colo hăt, la Andahuaylas, că voi fi trimis taman aici, la dracu-n praznic, m-am gândit „Ce bine, la Naccos teroriștii te vor curăța rapid, Carreñito, și cu cât mai iute cu atât mai bine” - vorbi încet Tomás -. Eram sătul de viață. Sau, cel puțin, așa credeam, dom' caporal. Dar ținând cont de frica încercată de mine acu', în timpul din urmă, reiese că nu mi-ar prea plăcea să mor.

- Doar un tont își poate dori să crape înainte de a-i sosi veleatul - afirmă Lituma. Viața îți rezervă și chestii fenomenale, dar nu prin naștinile acestea. Și chiar îți doreai moartea? Se poate ști de ce, din moment ce erai atât de tânăr?

- Eh, parcă-i greu să știi de ce?! - râse jandarmul, punând ibricul pe flăcăruia roș-albăstruie a primusului.

Era un flăcău slab și osos, dar solid construit, cu niște ochi profunzi și vii, cu o piele măslinie și cu niște dinți albi și ieșiți în afară, pe care, în nopțile lor de veghe și taifas, Lituma îi vedea sticlind în bezna din colibă.

- E clar, sufereai din dragoste pentru vreo muierușcă - tatonă terenul caporalul, lingându-și buzele.

- Păi bineînțeles, cum altfel? - se înduioșă Tomasito -. Și-n plus, puteți fi mândru de asta, ea era tot din Piura.

- Bravo, un fel de consăteancă de-a mea - aprobă Lituma, zâmbind -. Așa mai vii de-acasă.

*

La *petite Michèle* susporta greu altitudinea - se plânse de o apăsare pe tâmpile asemeni aceleia pe care i-o provocau filmele de groază după care se dădea în vânt, și de o stare de rău generală și nelocalizată -, dar, în pofida acestui fapt, era impresionată de pustietatea și sălbăticia peisajului. Albert, în schimb, se simțea nespul de bine. De parcă și-ar fi petrecut întreaga viață la trei sau patru mii de metri înălțime, printre crestele acelea ascuțite, pătate de zăpadă, și turmele de lame care, când și când, traversau drumul plin hârtoape. Hurducarea străvechiului autobuz era atât de

puternică, încât uneori îi dădea impresia că se va desface în mici bucățele, tot înfruntând hopurile, gropile, bolovanii care îi veneau dușmănos în întâmpinare cu intenția de a-i nimici prăpădita lui caroserie. Erau singurii străini din vehicol, însă perechea aceea de francezi nu părea să atragă câtuși de puțin atenția tovarășilor de drum. Nici măcar când auzeau vorbind o limbă străină, ei nu se întorceau să-i privească. Tăcuți, impenetrabili, călătoreau înfolfiți în șaluri groase, ponchouri, pieptare și căciulițe *chullos* de lână, pregătiți pentru noaptea ce sta să cadă și împrejmuiți de boccele, pachete și geamantane din tablă. O indigenă adusese până și niște găini cărâitoare. Dar nici locurile lor incommode, nici zdrcinăturile și nici înghesuiala nu-i deranjau deloc pe Albert și pe *La petite Michèle*.

- *Ça va mieux?* - o întrebă el.

- *Oui, un peux mieux.*

Și, o clipă după aceea, la *petite Michèle* spuse cu voce tare exact ce gândea Albert: că el a avut dreptate, când au stat de vorbă la pensiunea El Milagro din Lima, dacă să călătorească până la Cusco cu autobuzul prin munți sau cu avionul. Ea ținuse morțiș la ideea cu avionul, din cauza sfaturilor date de domnul acela de la ambasadă, dar Albert atâta s-a ținut de capul ei să ia autobuzul, încât la *petite Michèle* a cedat. Iar acum nu-i părea rău, ci dimpotrivă. Ar fi fost tare păcat să piardă un asemenea traseu.

- Sigur că da - exclamă Albert, arătându-i ținutul prin geamul striat al mașinii -. Nu-i formidabil?

Soarele tocmai apunea iar orizontul întreg se îmbrăcase cu o somptuoasă coadă de păun. Un imens podiș verde-închis, fără copaci, fără case, fără oameni și animale, se desfășura până hăt departe, la stânga lui, însuflețit doar de licăriri apoase, de parcă printre mănunchiurile

Aceștia erau adevărații descendenți ai incașilor, ei și nu locuitorii Limei; strămoșii lor târâseră până la cuiburile de vulturi de la Machu Picchu uriașele blocuri de piatră ale sanctuarului-fortăreață...

răzlețe de paie gălbui ar fi fost izvoare sau lagune. În schimb, la dreapta se înălța o hirsută geografie perpendiculară de stânci semețe, prăpăstii și defileuri.

- Așa trebuie să fie Tibetul - murmură la *petite Michèle*.

- Te asigur că locurile astea sunt mai interesante decât Tibetul - îi răspunse imediat Albert -. Ți-am spus-o încă din Franța: *Le Perou, ça vaut le Perou!*

În fața hodorigitului autobuz se instalase deja noaptea; atmosfera se răcise brusc. Câteva stele străluceau pe cerul albastru-indigo.

- Brr... - se zgribuli la *petite Michèle* -. Acum pricep de ce toți călătoresc așa de înfolfiți. Cum se schimbă clima, în Anzi! De dimineață o căldură sufocantă, iar seara - îngheț.

- Îți spun eu, călătoria asta va rămâne pentru noi cel mai grozav lucru din viață - zise Albert.

Cineva dăduse drumul la un radio și, după un șir întreg de bălbăieli metalice, irupse o muzică tristă, monotonă.

Charangos și *quenás*, adică un fel de chitare și de flaute indigene - le recunosc Albert -. La Cusco o să ne cumpărăm un flaut specific *quena*. Și-o să învățăm să dansăm

huaynos.

- O să organizăm, la întoarcere, un spectacol de gală la liceul nostru - își imaginează scena la *petite Michèle* -. *La nuit pérouvienne!* O să vină le tout Cognac.

- Dacă vrei să tragi un pui de somn, folosește-mă drept pernă - îi propuse Albert.

- Niciodată nu te-am văzut atât de fericit - îi zâmbi ea.

- E visul meu de doi ani încoace - recunosc el -. Am pus bani de-o parte, am citit tot ce se putea despre incași, despre Peru. Și mi-am închipuit tot ce văd acum cu ochii mei.

- Și nu ești dezamăgit - râse prietena lui -. Te cred, nici eu nu sunt. Îți mulțumesc că m-ai îndemnat să vin aici. Cred că și-a făcut efectul și cramina glucozată: sufăr mai puțin din cauza altitudinii și respir mai bine.

După un minut, Albert o simți cum cască. Își petrecu brațul pe după umerii ei și o îndemnă să-și lase capul pe umărul lui. Puțin după aceea, în pofida zguduieților și zvâcniturilor vehicolului, la *petite Michèle* dormea. El știa că n-o să închidă ochii. Era prea ațâțat, prea dornic să-și graveze amănuntele în memorie ca să-și amintească totul mai târziu, să-și poată ține caietul cu însemnări zilnice pe care le mângălea noapte de noapte din ceasul când luaseră trenul din gara Cognac, și mai apoi, să le poată povesti *aux copains* de-a fir a păr totul, cu lux de detalii și cu înflorituri pe ici pe colo. Elevilor lui de la liceu o să le țină o oră specială cu diapozitive, împrumutând aparatul de proiecție de la tatăl lui *Michèle*. *Le Pérou!* Iată-l: imens, misterios, verde-gri, sărac lipit, bogat de nespul, străvechi, ermetic. Peru-ul era peisajul acela selenar și chipurile arămii, anoste, fade ale femeilor și bărbaților care îi înconjurau. Impenetrabile, asta-i adevărul. Foarte diferite de fețele văzute de ei la Lima, albe, negre, metise, cu care, de bine de rău, tot puteai comunica. Însă de oamenii marilor înălțimi, de *serranos*, îl despărțea ceva de netrecut. De mai multe ori încercase să dialogheze, în spaniola lui foarte aproximativă, cu ceilalți călători. Fără nici un rezultat. „Nu ne desparte de ei o rasă, ci o cultură”, îi amintea atunci la *petite Michèle*. Aceștia erau adevărații descendenți ai incașilor, ei și nu locuitorii Limei; strămoșii lor târâseră până la cuiburile de vulturi de la Machu Picchu uriașele blocuri de piatră ale sanctuarului-fortăreață pe care, peste trei zile, el și prietena lui aveau să-l viziteze și să-l străbată.

Se înnoptase de tot și, în ciuda voinței lui de-a rămâne cât se poate de treaz, simți că-l leagăna o dulce moleșeală. „Dacă adorm, o să rămân cu gâtul strâmb”, mai gândi el. Ocupau locul trei din dreapta și, aproape cufundat în somn, Albert îl auzi totuși pe șofer începând să fluiera. Apoi, i se păru că înnoată într-o apă rece. Stelele licărind doar o clipă cădeau pe imensitatea platoului înalt. Se simțea fericit, deși se plângea în sinea lui că spectacolul îi era urât și oarecum, așa cum un neg cu păr poate urâți o față frumoasă, de durerea aceea a gâtului și de necazul că nu-și putea sprijini capul de ceva moale și pufos. Deodată, fu zgâlțâit cu brutalitate.

- Ce-i, am ajuns la Andahuaylas? - întrebă buimac.

- Nu știu ce se-ntâmplă - îi șopti la ureche la *petite Michèle*.

Se frecă la ochi și iată tot felul de cilindri de lumină, fascicole de raze de lanternă, mișcându-se în autobuz și afară. Auzi voci stinse, șopocăieli, un strigăt ce părea o insultă, și percepu pretutindeni mișcări confuze. Noaptea era în toi și, prin geamul stricat, luceau acum miliarde de stele.

- Ce-i, am ajuns la Andahuaylas? - întrebă buimac.

Se frecă la ochi și iată tot felul de cilindri de lumină, fascicole de raze de lanternă, mișcându-se în autobuz și afară. Auzi voci stinse, șopocăieli, un strigăt ce părea o insultă, și percepu pretutindeni mișcări confuze. Noaptea era în toi și, prin geamul stricat, luceau acum miliarde de stele.

Continuare în pagina 22

- Să-l întreb pe șofer ce-i asta.

Dar la *petite* Michèle nu-l lăsa să se scoale.

- Cine-s ăștia? - o auzi spunând - Întâi am crezut că-s soldați, dar nu, uite, câțiva oameni plâng.

Chipurile, fugare, apăreau și dispăreau în dansul mut al lanternelor. Păreau a fi multe. Înconjurau de peste tot autobuzul, iar acum, treaz în sfârșit, cu ochii obișnuindu-i-se treptat cu întunericul, Albert văzu că unii dintre ei aveau fețele în întregime acoperite cu cagulele acelea *passee-montagne* care se trag pe cap și nu lasă la vedere decât ochii. Cât despre reflexele alea prin beznă, e clar că erau arme, ce altceva puteau fi.

- Tipul de la ambasadă avea dreptate - șopti fata, tremurând din cap până în picioare -. Trebuia să fi luat avionul, nu știu de ce m-am lăsat convinsă de tine. Ghicești cine-s ei, nu?

Cineva deschise ușa autobuzului și un curent de aer rece le zbârlă părul. Intrară două siluete fără chip și Albert simți că, de câteva clipe, îl orbeau lanternele. Îi ordonară ceva ce el nu înțelege. Își repetară ordinul, cu un ton încă mai energic.

- Nu te speria - îi șopti el la ureche micuței Michèle -. Noi n-avem nimic de-a face cu ăștia, suntem turiști.

Toți pasagerii se ridicaseră în picioare și, cu mâinile pe cap, începuseră să se dea jos din autobuz.

- N-o să se-nțelească nimic - repetă Albert către la *petite* Michèle -. Doar suntem străini, o să le explic eu. Vino, să coborâm și noi.

Coborâră, laolaltă cu toată lumea și, ieșind din autobuz, simțiră cum vântul înghețat le tăia parcă obrazul. Rămaseră cu restul călătorilor, dar lipiți unul de altul, ținându-se strâns de braț. Auzeau frânturi de cuvinte, murmure, și Albert nu reușea să priceapă ce spuneau. Deși vorbeau în spaniolă, nu în *quechua*.

- Domnule, vă rog - silăbisi cu grijă adresându-i-se bărbatului purtând *poncho*, de lângă el, dar imediat o voce tunătoare răcni „Liniște!”. Deci, mai bine să nu deschidă gura. Avea să vină el și momentul când le vor putea explica oamenilor acelora cine erau ei doi și de ce se aflau acolo. La *petite* Michèle îl strângea de braț cu ambele-i mâini, dar Albert îi simțea unghiile prin canadiana lui groasă. Cuiva - sau chiar lui? - îi clănțăneau dinții.

Cei ce opriseră autobuzul mai că nu schimbau cuvinte între ei. Îi înconjuraseră pe călători și erau mulți: douăzeci, treizeci, poate și mai mulți. Oare ce așteptau? În lumina mișcătoare a lanternelor, Albert și la *petite* Michèle descoperiră femei printre atacatori. Unele cu cagule trase pe față, altele cu chipul descoperit. Unele cu arme de foc, altele cu bâte și cu tesacele acelea tipice, pentru tăiat trestia de zahăr sau lemnul, numite *machetes*. Dar toate, foarte tinere.

Din beznă irupse o altă poruncă, la fel de nedeslușită pentru Albert. Tovarășii lui de călătorie începură să se scoatească prin buzunare, prin sacii de voiaj, scoțând hârtii, acte sau carnete. El și cu ea își scoaseră pașapoartele din săculețul prins cu barete elastice de talie. La *petite* Michèle tremura tot mai tare, dar el, ca să nu-i ațâțe,

nu cuteza s-o liniștească sau s-o mai asigure că, acum când vor deschide pașapoartele și vor vedea că sunt turiști francezi, orice primejdie a trecut. Poate le-or lua dolarii, dar nici ăștia nu erau mulți, din ferice. Cărțile lor de credit, *travellers*, erau bine pitite în cureaua lată și cu ascunzătoare a lui Albert, așa că, dacă și norocul le va surăde

puțin, poate n-or să le găsească.

Trei dintre ei începură să adune documentele, intrând printre pasageri. Când ajunseră în dreptul lui, în timp ce-i întindea cele două pașapoarte siluetei feminine cu o pușcă în bandulieră, Albert pronunță silabisind:

- Suntem turiști francezi. Nu știe spaniola, domnișoară.

- Liniște! - țipă ea, smulgându-i pașapoartele. Era o voce de puștancă, dar tăioasă și infuriată -. Gura!

Albert se gândi cât de liniștit și de curat era totul acolo, sus, pe cerul acela adânc, sclipind de stele, și la contrastul cu amenințătoarea tensiune de jos, de pe pământ. Îi dispăruse orice urmă de teamă. Când toate belelele astea vor fi o amintite și vor aparține trecutului, când le va fi povestit pentru a suta oară amicilor la bistrou și elevilor la școală, la Cognac, o va întreba iar și iar pe la *petite* Michèle: „Ei, am avut dreptate ori ba să luăm autobuzul și nu avionul? Am fi ratat cea mai grozavă experiență de pe tot parcursul!”.

Rămăseseră să-i păzească vreo șase-șapte băieți cu automate, care mai tot timpul le băgau în ochi fascicolele de raze ale lanternelor. Ceilalți și celelalte se îndepărtaseră la câțiva metri și păreau să se afătuiască între ei. Albert deduse că examinau documentele, că le supuneau unui examen foarte sever.

Or fi știind toți să citească? Când vor vedea că nu-s de prin părțile astea ale lumii, ci doar niște francezi extrem de modești, cu tăgârta în spate și deplasându-se cu rable ca autobuzul ăla, or să le ceară scuze. Frigul îl pătrundea până în oase. O strânse mai tare în brațe pe la *petite* Michèle, gândind: „Avea dreptate tipul de la ambasadă. Trebuia să fi luat totuși avionul. Când vom putea vorbi, îți voi cere iertare”.

Minutetele deveneau ore. De câteva ori fu sigur că va leșina, de frig și de oboseală. Când pasagerii începură să se așeze pe jos, el și la *petite* Michèle îi imitară, așezându-se cât mai apropiați unul de altul. Rămaseră tăcuți, strâns lipiți, încercând să-și dea unul altuia căldură. Atacatorii se întoarseră după mult timp și - unul câte unul, ridicându-i de jos, privindu-i bine în față, orbindu-i cu lanternele și îmbrâncindu-i - începură să le permită călătorilor să urce înapoi în autobuz. Se lumina de ziuă. Un tiv albăstrui se lăsa ghicid și admirat dincolo de profilul întrerupt, tăios, al munților. La *petite* Michèle era atât de liniștită încât părea să fi adormit. Dar ședea cu ochii larg deschiși. Albert se ridică anevoie, simțindu-și oasele troznind, și trebui s-o tragă în sus pe la *petite* Michèle de amândouă brațele. Se simțea înțepenit, cu cărcei în toți mușchii, cu capul greu, și-i trecu prin minte că ea precis suferea iar de răul acela de altitudine care atâta o chinuse din primele ore ale urcușului pe lanțul muntos. Desigur, coșmarul se apropia de sfârșit. Ceilalți călători se așezară în șir indian și se suiau încet în autobuz. Când le veni și lor rândul, cei doi băieți cu cagule care păzeau ușa vehicolului le proptiră automatele în piept, fără a scoate un cuvânt, făcându-le semn să se dea la o parte.

- De ce? - întrebă Albert -. Suntem turiști francezi.

Unul din ei veni amenințător către el și, apropiindu-și mult față, răcni:

- Liniște! \$sttt!

- Nu știi vorbești spaniola! - strigă la *petite* Michèle - Turiști! Turiști!

Fură înconjurați, bruseați, îmbrânciți, îndepărtați de restul pasagerilor. Și, înainte de a-și putea da seama ce se întâmplă, motorul autobuzului răbufni într-o serie de gălgâieli și

günter eich (germania)

Lectură pe furtună

Texte, tipărite

să-ți reglementeze prigoana,

litere în alb,

ramuri negre,

frunziș,

puse în ordinea Răului -

Pe durata fulgerului

ochiul tău

își recapătă inocența:

Cerul

e desenat pe fundalul copacilor,

pentru tine înștiințarea-i albă.

În românește de Petre Stoica

râgâieli, pe când scheletul i se însuflețea brusc și vibra din toate încheieturile. Apoi văzură cum namila pe roate pleca, zdruncinându-se pe drumeagul acela prăpădit al podișului andin.

- Ce-am făcut noi? - zise Michèle pe franțuzește -. Ce-or să ne facă?

- Vor cere o răscumpărare de la ambasadă - îngăimă el.

- Pe ăla de-acolo nu l-au reținut pentru nici o răscumpărare. - La *petite* Michèle nu mai părea deloc speriată; ci mai degrabă indignată, mânioasă.

Călătorul pe care îl reținuseră o dată cu ei era scund și gras. Albert îi recunoscuse pălăria și mustața milimetrică. Șezuse în rândul întâi, fumând întruna și, uneori, aplecându-se în față să-i vorbească șoferului. Acum gesticula și implora, mișcându-și capul, mâinile. Era înconjurat de peste tot. Uitaseră și de micuța Michèle.

- Tu vezi pietrele alea? - gemu ea -. Vezi, le vezi?

Lumina zilei se înstăpânea cu repeziciune pe tot platoul, iar acum se distingeau cu mare claritate trupurile, profilele. Erau tineri, erau adolescenți, erau săraci și unii erau copii. În afară de automate, de puști, de revolve, de *machetes* și de bâte, mulți dintre ei aveau pietroaie în mâini. Omulețul cu pălăria, căzut în genunchi și jurându-se pe degetele puse în cruce, ridica ochii spre cer, implora, se ruga. Apoi cercul se închise peste el și nu-l mai văzură. Dar îl auziră strigând, gemând. Împingându-se, dându-și ghes, întrecându-se, mâinile și pietroaiele se ridicau și cădeau, se ridicau și cădeau.

- Suntem francezi - zise la *petite* Michèle.

- Nu faceți asta, *señor* - striga Albert -. Suntem turiști francezi, *señor*.

Da, erau aproape niște copii. Dar cu fețe aspre și tăbăcite de frig, precum picioarele alea firave ce se întrezăreau prin opincile tăiate din vechi cauciucuri pe care unii le încălțaseră, sau precum pietroaiele din mâinile lor cojite cu care începură să-i lovească.

- Mai bine trageți în noi - striga Albert, pe franțuzește, orbit, strângând-o în brațe pe la *petite* Michèle, așezându-se între ea și brațele acelea feroce -. Și noi suntem tineri, *señor*. *Señor!*

În românește de Mihai Cantuniari

LITERATURA NATURISTĂ

de ION CREȚU

O schemă, fie și sumară, a diferitelor tipuri de epică existente ne arată că avem mai tot ce-și poate dori omul, de la romanul politic la cel erotic și de la romanul polițist la cel SF. Era fatal ca mai devreme sau mai târziu să apară și romanul ecologic. Societatea în care trăim este suficient de preocupată cu problemele ocrotirii mediului pentru ca un asemenea tip de epică să se justifice. El nu este însă o apariție total insolită, cum s-ar putea crede. Ca multe dintre găselnițele literare moderne, și aceasta vine să confirme - pentru a câta oară! - cuvintele bătrânului La Bruyere: „Tout est dit est' l on vient trop tard depuis plus de sept mille ans qui il y a des hommes et qui pensent”.

Italianul Romano Battaglia, autorul tomului **La Capanna incantata** (Coliba fermecată), Rizzoli, 1995, pe care îl prezentăm astăzi cititorilor noștri, s-a născut la Pietrasanta di Versilia. A fost trimis special al postului RAI și a avut emisiuni de televiziune cu largă audiență la public. Este Cavalier al Republicii pentru merite culturale și a scris numeroase cărți printre care **Lettre al direttore**, republicat în 1994 de Bompiani în ediție de buzunar, **Lettre dal domani** (Premiul Bancarelino, 1975), romanul **Non mi sono uciso** (1979), șapte cărți pentru copii și trei de poezie - dintre acestea, **Tornare di sera** a luat Premiul Internațional al Orașului Piacenza. În 1989 a publicat bestseller-ul **Notte infinita**, în 1991, - **Storie di settembre** (Premiul Internațional Cypraea), în 1994, - **Una rosa del mar** (Premiul Levanto, carte tradusă în germană și japoneză) etc. De numele lui Battaglia se leagă, de asemenea, marea manifestare culturală „La Versiliana” care are loc în crângul de pini unde a trăit D'Annunzio. **Una rosa dal mar**, **Alle porte**

Ma vita și **La capanna incantata** au fost bestseller-uri pe piața italiană timp de peste 20 de săptămâni și s-au vândut fiecare în peste 120.000 de exemplare. Despre receptarea **Colibei fermecate** în Italia vorbește credem, de la sine, faptul că în anul apariției sale, doar în intervalul mai-septembrie, a cunoscut nu mai puțin de trei ediții.

La capanna incantata este o lungă și emoționantă confesiune despre relațiile omului cu natura, confesiune făcută de bătrânul Sirio, un bătrân înțelept, care a colindat peste mări și țări și acum trăiește retras într-o colibă, într-o rariște de pini la malul mării. Tehnica este cea a manuscrisului predat spre lectură și păstrare. Sugerăm, mai la începutul cronicii, că această mărturie naturist-sapientială, are antecedente literare. Dacă din punctul de vedere al prețurii naturii - nu natura-cadru, ci natura-mediu - ea ne trimite la Rousseau, din punctul de vedere al tonului, ne amintește de Nietzsche din **Așa vorbit-a Zarathustra** și a lui Andre Gide, cel din **Hrana pământului**. Pentru a ne apropia mai mult de timpurile moderne, se poate spune că volumul **Coliba fermecată** odihnește oarecum pe același raft al bibliotecii cu **Pescărușul** **Jonathan Levingston** de Richard Bach, „best-seller” al anilor '70, apărut în plină vogă hippy. Dacă însă la **hippy** natura era un obiect de cult în sine, mai degrabă decorativ și de aceea superficial, la Battaglia ea ne apare ca o dimensiune esențială a înseși existenței pe pământ.

Sirio, personajul principal, prezent și în noaptea infinită, „era ca un profet, un om care

gardurilor vii care reprezintă greutatea vieții. Lemnul din care e construită are parfumul naturii, cele două ferestre sunt ochi deschiși larg spre mare, ușa albastră este speranța care se deschide spre lume”. Portretul esențial pe care și-l face Sirio este succint dar elocvent: „Sunt sărac, dar fericit: nopțile mele se trec liniștite și dimineața mele sunt pline de lumină”. Sirio, a cărui singură bogăție este fanteria, așa cum este pentru orice artist, are o opinie proprie despre fericire. Pentru el a fi fericit înseamnă să vezi lumea așa cum ți-o dorești. „Numai așa ne dăm seama că nu există nimic prea mic în natură pentru o ființă ca omul. Și observând natura înveți să trăiești: trebuie să te oprești cu umilință chiar și în fața unei picături de rouă care strălucește pe un fir de iarbă fiindcă în ea se poate vedea curcubeul”.

Însemnările lui Sirio se deschid cu o poezie a lui Tagore: „Astăzi, o pală de vânt nebună a luat pe sus în sihăstria mea frunzele căzute în ianuarie. Tinerețea mea, de mult uitată, a depus pe neașteptate un mesaj în mâinile primăverii”. De altfel, povestirea este presărată cu astfel de intermezzo-uri lirice, din propria creație sau împrumutate de aiurea.

Viața lui Sirio este în deplină armonie cu natura inconjurătoare. El trăiește solitar dar nu singur: Giulio, un boa cules din călătoriile sale, îi ține companie și-i deretică prin casă; o gabie îmblânzită pescuiește pentru el; o broască îi dansează pe masă ca o balerină; flacăra din cămin îi vorbește; spiritul lui Shakespeare îl vizitează și are cu el o lungă conversație

despre Romeo și Julieta; în nopțile geroase de iarnă, peștii ies zgribuliți din mare și vin să se încălzească la focul din coliba sa. Sirio oficiază chiar o căsătorie în grădina lui secretă - „grădina secretă”, sintagmă d'annunziană - între doi copaci care fac umbră colibei sale și le dă și nume, cum altfel decât numele celor doi îndrăgostiți din Verona, etc. Important de notat deci, este că avem de-a face nu numai cu o armonie generală, abstractă, a ființelor vii, ci și una universală și palpabilă, de-a lungul și de-a latul timpului. Mai mult decât o înțelegere unilaterală a lui Sirio pentru natură, Battaglia ne oferă în cazul broaștei acrobat o adevărată lecție de recunoștință a naturii față de iubirea omului pentru ea. Într-o notă plină de un umor ingenuu, care ne amintește nu o dată de **Micul Prinț** al lui Saint-Exupery, Sirio ne povestește cum simpatia broaștei pentru el a fost atât de mare încât ținându-i tovărășie la un pahar de vin a dat în patima băutului și a murit. La înmormântarea ei, Sirio a ținut un mic discurs funebru: „Viața a vieții care treci precum apa și alergă precum vântul cu pași mici, zi după zi, până la ultimul moment al drumului hotărât. Ziua noastră de ieri este ziua de mâine și ziua de mâine este veșnicia. Nesfârșit nu este decât cerul și inima omului pentru lacrimile sale. Te plâng broscuța acrobată a nopților cu lună care ai încercat până la ultima ta răsufare să mă faci să zămbesc”.

În concepția lui Battaglia este greu de conceput viața în absența lui Dumnezeu. Nu este vorba însă de Dumnezeu biblic, așa cum este cunoscut el din cărțile sfinte ci unul umanizat, accesibil, apropiat nouă. Pentru Sirio, Dumnezeu „era un om foarte bătrân, semăna cu tatăl meu; de fapt, fiecare îl vede altfel, în funcție de binele pe care l-a dorit propriului părinte. Eu îl vedeam alb de tot, mergând încet, ușor ca un nor, limpede ca aerul, senin ca cerul”. Acest Dumnezeu imaginat de Sirio coboară din munți spre malul mării, „acolo unde îl așteaptă de secole un scaun, aproape de apă. Stă pe el ca să se odihnească puțin, și să mediteze la fața mării”.

Nu putem încheia această cronică fără regretul că nu avem mai mult spațiu pentru a cita cu mai multă generozitate din **Coliba fermecată**. În același timp, nu putem să nu notăm că, în zilele noastre, o carte tinde tot mai mult să se autodepășească, să fie mai mult decât o înșiruire de cuvinte adunate între două coperti. În acest sens **Coliba fermecată** este o dovadă mai mult decât convingătoare a efectelor care se pot scoate din colaborarea dintre autor și grafician. Battaglia presară între paginile cărții sale numeroase fotografii alb-negru, infinit mai

mult decât simple ilustrații. Dacă vom adăuga că pe supracopertă figurează chiar fotografia Sirio și a lui Battaglia, surprinși împreună într-un instantaneu - ca o dovadă că nu avem de-

a face, chipurile, cu o simplă ficțiune! - ne putem da seama mai bine la ce detaliu este gândită cartea. Chiar și banalului semn de carte, care însoțește **Coliba fermecată**, i se conferă un rol particular în economia epicului: sub fotografia unui iris, un text de câteva rânduri trimite la un moment anume din carte, invitând cititorul să-l găsească: „Acest semn de carte ajută să găsiți pagina la care Sirio a lăsat o floare. Citind veți înțelege de ce.” O invitație valabilă și pentru cititorul român.

Mulțumim din nou agenției **Simona Kessler** pentru generosul sprijin oferit susținerii acestei pagini, mulțumiri care se cuvin extinse și asupra paginilor de cronică la cartea-interviu cu **Levy-Strauss**. **De aproape și de departe**, și la romanul lui **Michael Golding**, **Simple Rugăciuni**.

«**Coliba fermecată**» odihnește oarecum pe același raft al bibliotecii cu «**Pescărușul Jonathan Levingston**» de **Richard Bach**.

1) Grigore Hagiu meditănd la „Continente ascunse“ (1965).

2) „Cartea albă a Securității“ a trecut prin mâinile lui Mihai Pelin.

3) Mihai Ursachi recită, Val Gheorghiu și Dan Laurențiu savurează momentul.

4) Scriau cu bucurie și aplomb în epoca de aur Ion Potopin, Gheorghe Chirilă și Florin Costinescu.

5) Doi poeți, aceeași stare: Alexandru Andrițoiu și Florin Mugur.

